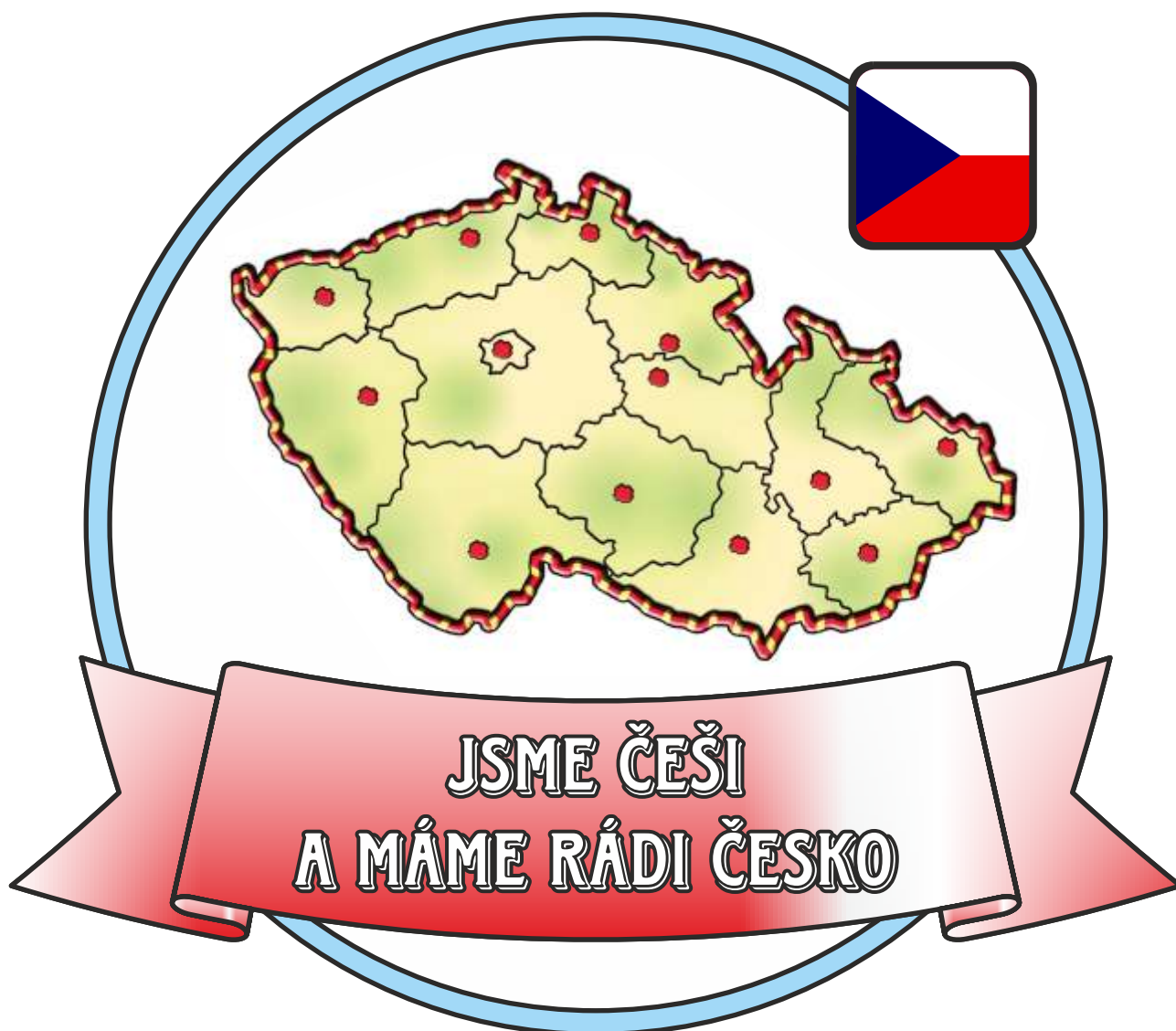

**JSME ČEŠI
A MÁME RÁDI ČESKO**

● Metodická část

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Název:	Jsme Češi a máme rádi Česko
Autor:	Mgr. Hana Šimková, Mgr. Barbora Tischlerová
Ilustrace:	Pokud není uvedeno jinak, veškeré ilustrace zveřejněné v tomto díle jsou autorským dílem Zdeňky Študlarové.
Fotodokumentace:	Pokud není uvedeno jinak, veškerá fotodokumentace zveřejněná v tomto díle je autorským dílem Mgr. Hany Šimkové, Mgr. Barbory Tischlerové, Šárky Polatové a Lucie Jiraňové.
Texty:	Pokud není uvedeno jinak, veškeré texty zveřejněné v tomto díle jsou autorským dílem nebo vlastním převyprávěním.

Celý vzdělávací program je ve formátu PDF/A (lze vybrat text a dále s ním pracovat).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OBSAH:

Jsme Češi a máme rádi Česko

3 Metodická část	4
3.1 Metodický blok č. 1 Naše vlast (8 hodin)	4
3.2 Metodický blok č. 2 Odkaz našich předků (6 hodin)	30
3.3 Metodický blok č. 3 Na co jsme jako Češi hrdi (4 hodiny)	41

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3 Metodická část

V metodické části vzdělávacího programu Jsme Češi a máme rádi Česko je zpracováno osm dvouhodinových témat zaměřených na podporu vlastenectví, budování vztahu k České republice a poznávání naší vlasti z různých pohledů. Součástí programu je i jedna dvouhodinová exkurze do hlavního města Prahy. Exkurze plně koresponduje s náplní programu, je však možné využít i jiných exkurzí a výletů. Jednotlivá témata budou realizována v prostorách školy jak ve třídě, tak i na pobočce Městské knihovny v Prachaticích. Při výukových programech budou žáci pracovat s různými literárními texty formou samostatné i skupinové práce, didaktických her a zážitkových aktivit. Zároveň bude docházet k rozšiřování jejich znalostí získaných ve škole. Získají nové dovednosti i z oblasti digitální technologie, naučí se využívat knih jako zdroje informací, budou rozvíjet fantazii. Součástí každé dvouhodinovky budou pracovní listy, při jejichž vypracování si žáci rozšíří znalosti o daném tématu, rozšíří svou slovní zásobu a mohou uplatnit svou kreativitu.

Do programu jsou zapojeni vyučující z formálního i neformálního prostředí a vzájemnou spoluprací vytvářejí program, který rozšíří povědomí žáků o naší vlasti.

Realizace vzdělávacího programu závisí na jednotlivých školách, na jejich ŠVP i na jejich možnostech. Program je koncipován do osmi dvouhodinových témat a je rozdělen do tří výukových bloků. Přestávky jsou voleny dle délky jednotlivých aktivit i potřeb žáků. Minutáž jednotlivých aktivit je zcela individuální, závisí na skupině žáků a jejich pracovitosti. Je možné ji přizpůsobit dle vlastních potřeb.

3.1 Naše vlast (8 vyučovacích hodin)

Anotace metodického bloku

První tematický blok je rozdělen do tří podtémat s názvy Státní symboly, Praha a Zeměpis České republiky. Jedná se o seznámení se s programem, s jeho náplní, je představen způsob práce, místo a frekvence našich setkávání, seznámení se všech účastníků navzájem.

Tento blok je zaměřen na vlastenecké uvědomění žáků, na rozšíření historických, zeměpisných a občanských znalostí o České republice.

Cílovou skupinou jsou žáci 5. ročníku. Ověřování programu proběhlo s 5. A ze ZŠ Prachatice, Národní 1018, třída měla 19 žáků.

V 1. tematickém bloku se cílová skupina při ověřování seznámí s institucí knihovny, s širokou nabídkou jejích činností a služeb, možnostmi aktivního využití volného času. Poznájí, jak se třídí knihy, budou vyhledávat dle pokynů pracovnice knihovny ve fondech knihovny. Dále pracují samostatně s online katalogem knihovny. Dále si připomenou některé naše státní symboly. Jsou to zákonem stanovené znaky, kterými stát označuje svou svrchovanost a které jsou jedním z formálních projevů jeho státnosti. Státními symboly vyjadřuje stát svou historii, územní vývoj, státoprávní povahu, národní identitu.¹ Připomenou si podobu státních symbolů, která má své historické opodstatnění.

Jelikož většina žáků již knihovnu navštěvovala dříve, není potřeba seznámení s knihovnou protahovat, časová dotace je proto dostačující. Žáci si tedy pouze základní poznatky utřídí, upevní a rozšíří. V učebně si připomenou státní symboly naší vlasti, slova české hymny Kde domov můj, vypracují pracovní list jak samostatně, tak i ve skupinách.

¹ Státní symboly České republiky [online]. [cit. 2019-10-8]. <https://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx>

Personální zajištění programu u nás sestávalo z jedné pracovnice knihovny a dvou učitelek, které v první hodině zajišťovaly nad žáky pedagogický dohled, do prezentací knihovnice nevstupovaly a působily v průběhu 1. části pouze jako poradkyně při plnění úkolů. 2. část programu byla vedena učitelkami a pomoc žákům zajišťovala paní knihovnice. Knihovnice se tedy ve vedení jednotlivých lekcí střídala s učitelkami. (Tak budou personálně zajištěny i další hodiny.)

Ve druhé tematické části blíže poznají některé historické památky Prahy, konkrétně se seznámí s významnou cestou českých králů, kteří projížděli Prahou na Pražský hrad při své korunovaci. Získají informace nejen o historii, ale i o současnosti hlavního města Prahy. Vypracují pracovní listy jak ve skupině, tak i samostatně a v roli „průvodců“ provedou spoluúčastníky po Královské cestě.

Ve třetí tematické části se seznámí pomocí skupinové práce se zeměpisnými fakty České republiky. Získají a prohloubí své znalosti o českých řekách, pohořích, krajských městech, národních parcích a chráněných krajinných oblastech, hradech a zámcích Jihočeského kraje a o sousedních státech České republiky. Pracují s pracovními listy a se slepou mapou. Nově nabyté poznatky prezentují před třídou.

Klíčové kompetence

V tomto bloku se soustředíme na rozvoj všech klíčových kompetencí. Klíčová kompetence k učení je rozvíjena tím, že žáci vyhledávají důležité informace hned z několika zdrojů a jsou schopni vyhodnotit, které informace jsou pro ně důležité. Klíčová kompetence sociální a personální vede žáky ke schopnosti spolupracovat ve skupině, rozdělit si společnou práci, aby jejich činnost byla co možná nejefektivnější. Klíčová kompetence komunikativní je naplněna tím, že prezentují své zjištěné informace a zároveň naslouchají spolužákům, vyslechnou jejich názor a diskutují s nimi. Dále byla využita kompetence k řešení problémů, kdy žák kriticky myslí, je schopen obhájit svá rozhodnutí. Žáci ocení naše kulturní a historické dědictví, čímž rozvíjejí kompetence občanské. Pracovní kompetence je naplněna tím, jak používají bezpečně a účinně materiály, dodržují vymezená pravidla.

3.1.1 Státní symboly (2 vyučovací hodiny)

Forma a bližší popis realizace

Cílem je seznámit žáky s institucí knihovny, s širokou nabídkou jejích činností a služeb. Cílem je také, aby žáci knihovnu i v budoucnu navštěvovali a stali se celoživotními čtenáři. Žáci se seznámí s tříděním knih, budou vyhledávat knihy ve fondech knihovny. Při samostatné práci se naučí používat online katalog knihovny.

Při práci se státními symboly je cílem vést žáky k hrdosti na vlastní národ a jeho historii, budovat občanské povědomí. Dochází tím k prohloubení a upevnění jejich znalostí. Budou pracovat s některými státními symboly – s velkým státním znakem, s malým státním znakem, připomenou si státní barvy, státní vlajku, státní hymnu.

Metody

Výklad, práce s internetem, samostatná práce žáků s knižním fondem, brainstorming, rozhovor, četba, práce s textem, samostatná práce, práce ve dvojicích, práce v malých skupinách, společná práce, prožitkové a kooperativní učení, diskuse.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Pomůcky

Počítače, internet, knihy, pastelky, psací potřeby, zalaminované přílohy, kartičky s čísly (Příloha č. 1. 4) na rozdělení do skupin, evaluační dotazník.

Použitá literatura

VANĚČEK, Michal. Co má vědět správný Čech: 111 velkých vyprávění o malé zemi. Ilustroval Václav RÁŽ. Praha: Bambook, 2017. ISBN 978-80-271-0224-2.

Přílohy

Příloha č. 4.1.1 – Pracovní list – Státní symboly

Příloha č. 4.1.2 – Pracovní list – Informace o knize

Příloha č. 4.1.3 – Pracovní list – Křížovka

Příloha č. 4.1.4 – Kartičky s čísly

Příloha č. 4.1.5 – Velký státní znak

Příloha č. 4.1.6 – Fotografie prezidentů

Příloha č. 4.1.7 – Letopočty

Příloha č. 4.1.8 – Jména prezidentů

1. – 2. hodina

Co je knihovna a k čemu slouží (10 minut)

Program začíná v pobočce Městské knihovny Prachatice (Národní 1018), kde se seznámí s paní knihovnicí a je jim představen celý projekt, který se jmenuje – Jsme Češi a máme rádi Česko. Zaměřuje se na podporu vlastenectví, budování vztahu k České republice, jejímu poznávání z různých pohledů. Paní knihovnice se metodou brainstormingu ptá žáků na následující otázky a tím tak zjišťuje jejich vztah ke knihovně.

Kdo je zapsaný v knihovně?

Přihlásí se ti žáci, kteří mají registrační kartičku knihovny.

Kdo pravidelně navštěvuje knihovnu (ať už pobočku na vaší škole nebo knihovnu ve městě)? *Přihlásí se ti žáci, kteří navštěvují knihovnu.*

Kdo si umí sám vyhledat knihu?

Přihlásí se ti žáci, kteří to dokáží.

Dále žáky seznamuje se způsobem řazení knih, s číslováním a také s online katalogem.

Víte, jak se řadí knihy v knihovně?

Nejdříve všem ukážeme, kde se nacházejí regály s knihami beletrie. Beletrie se řadí abecedně podle příjmení autora. Můžeme zde nalézt autory od každého písmenka abecedy. Takže pokud bychom chtěli nalézt v naší knihovně knihu

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

od spisovatele Eduarda Petišky s názvem *Staré řecké báje a pověsti*, šli bychom ji hledat pod písmenko P jako Petiška. V každém písmenku abecedy je ještě vnitřní abeceda, takže bychom ještě hledali PE atd. Můžeme si to nyní vyzkoušet. Pojďte mi někdo ukázat, kde bychom na policích s knihami tuto knihu našli. **Pracovat jde ten, kdo má zájem.**

V naší knihovně si můžete kromě beletrie vypůjčit i naučnou literaturu. Tato literatura je řazena podle vědních oborů. K tomu, abychom se v naučné literatuře vyznali, se používá značení MDT. MDT je zkratka pro Mezinárodní desetinné třídění. Toto rozdělení naučné literatury podle MDT se používá v knihovnách po celém světě. Uspořádání knih podle oborů se dělí do devíti skupin. Jsou to skupiny označené od 0 až do 9.

Knihy se řadí takto:

0 - označuje všeobecnosti, informatiku

1 - označuje filozofii, psychologii, morálku

2 - označuje náboženství

3 - označuje společenské vědy, sociologii, statistiku, demografii, politiku, ekonomické vědy, právo, sociální péči, vzdělávání, národopis

4 - toto číslo není obsazeno

5 - označuje přírodní vědy

6 - označuje lékařství, užité vědy, techniku, zemědělství, průmysl, dopravu

7 - označuje umění, zábavu, sport

8 - označuje jazykovědu, literaturu, písemnictví

9 - označuje archeologii, geografie, historii, životopisy

Práce s online katalogem (10 minut)

Všichni se společně s knihovnicí a učitelkou přesunou do počítačové učebny. Každý si sedne k počítači a poslouchá paní knihovnici, která vysvětluje.

K vyhledávání knih v knihovně slouží online katalog. V tomto katalogu naleznete všechny knihy, které máme v knihovně. Online katalog naleznete na našich webových stránkách.

Nyní si ukážeme, jak si v tomto katalogu vyhledáte knihu, kterou si chcete vypůjčit. My budeme k naší práci potřebovat knihu od Michala Vaněčka Co má vědět správný Čech, takže si ji společně zkusíme vyhledat.

Postup:

Žáci se nejprve přihlásí v učebně k počítači.

Otevírají si internetový prohlížeč a zadávají adresu městské knihovny: <https://online.knih-pt.cz/>

(v případě nemožnosti přímého prokliku u doporučeného webového odkazu je nutné zkopírovat pouze žlutě podbarvenou část odkazu a vložit ji do webového prohlížeče.)

Otevírají online katalog. Do kolonky AUTOR zadají jméno Vaněček Michal. Do kolonky NÁZEV napíší text Co má vědět správný Čech. V dolní části stránky kliknou na slovo HLEDEJ.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Žáci se postupně seznamují s jednotlivými způsoby vyhledávání knih – dle autora, názvu díla, tématu.

Každý si vyhledá signaturu knihy Co má vědět správný Čech. Tuto signaturu si zapíše.

Podle signatury, která se objeví při vyhledání knihy v katalogu, si knihu posléze najdou v knihovně v policích s naučnou literaturou.

Následně opět v knihovně hledají společně zmíněnou publikaci. (V naší škole máme počítačovou učebnu přímo vedle pobočky městské knihovny. Přesun žáků je tedy velmi rychlý.)

Pokud je k dispozici méně počítačů, mohou žáci pracovat ve dvojicích či ve trojicích. Pokud je ve třídě žák se SVP, který sám práci nezvládá, pracuje dle možností s asistentem pedagoga, osobním asistentem nebo s dopomocí učitelky.

Další program bude následovat v učebně, proto se všichni přesouvají do třídy 5.A. Při práci v knihovně i ve třídě jsou vždy přítomny obě učitelky i paní knihovnice. Všechny jsou k dispozici žákům. Ti se na ně mohou obracet v případě, když si neví s něčím rady. Pobyt v knihovně i u počítačů závisí na rychlosti práce žáků.

Vzhledem k tomu, že máme ve škole pobočku městské knihovny, je přesun žáků z knihovny do třídy rychlý (cca po 20 minutách). V případě, že tato možnost není, lze tento program splnit celý v knihovně.

Práce ve třídě (5 minut)

Práci ve třídě zadávají žákům paní učitelky a pomoc žákům je zajišťována paní knihovnicí. Knihovnice se tedy ve vedení jednotlivých lekcí střídala s učitelkami. Každý se posadí na své místo ve třídě a je seznámen s následující prací s pracovním listem (Příloha č. 4.1.1), který je mu rozdán. Poté, co si prohlédne pracovní list, je všem jasné téma celé lekce – Státní symboly.

Samostatná práce s pracovním listem (10 minut)

První čtyři otázky jsou vypracovány samostatnou prací a následnou společnou kontrolou nebo společnou diskuzí. Všichni si zapisují odpovědi do svého pracovního listu.

1. Česká národní hymna

Žáci mají za úkol doplnit vynechaná slova do textu hymny. Je jim ponechán čas na vypracování, po 3-4 minutách je jim puštěna audionahrávka a mohou si tak zkontrolovat text, případně doplnit slova, která nevěděli.

Samostatně pak odpovídají na otázky:

Píseň Kde domov můj poprvé zazněla v divadelní hře. Víte, jak se tato hra jmenovala?

*Fidlovačka aneb Žádný hněv
a žádná rvačka*

Josef Kajetán Tyl

Kdo tuto hru napsal?

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Po 2 minutách probíhá společná kontrola.

2. Státní symboly

Žáci samostatně vypisují státní symboly a následně si je společně s učitelkou vyjmenují.

3. Co je státní svátek?

Úkolem je napsat, co se jim vybaví, když se řekne „státní svátek“, a následně pak prezentují před ostatními.

4. Jaké státní svátky má Česká republika?

Na tuto otázku hledají odpověď společně.

Skupinová práce s pracovním listem (20 minut)

Po zapsání všech odpovědí do pracovních listů jsou rozděleni do skupin pomocí kartiček s čísly (Příloha 4.1.4). Učitelka losuje složení skupin. Všichni jsou na tuto formu rozdělování zvyklí, protože je to velmi častý způsob rozdělování během práce při běžné výuce, proto každý své číslo zná. Žáky je možné rozdělovat jinými způsoby, například:

pomocí rozpočítadla

pomocí losování, kdy si sami losují například číslo skupiny, barvu, předmět

dle uvážení vyučující

Každá skupina má za úkol vypracovat jen některé zbývající úkoly z pracovního listu.

1. skupina – body 5-8

2. skupina – body 9-12

3. skupina – body 13-16

4. skupina – body 17-19

Žáci jsou seznámeni na začátku s tím, že po 20 minutách (skupinová práce) budou prezentovat své zjištěné informace. Všichni ostatní si musí zjištění ostatních skupin zapisovat do svých pracovních listů, případně se dotazovat.

Každá skupina dostane publikaci Co má vědět správný Čech a přesune se na klidné místo ve třídě, kde pracují na úkolech. K práci je v některých případech nutné použít internet, který mají k dispozici. Vyučující a knihovnice procházejí třídu a zjišťují, zda každý rozumí otázkám a zda nepotřebuje drobné rady.

1. skupina

Tato skupina se zabývá tradičními symboly, které nejsou zakotveny v Ústavě ČR, a státní vlajkou. Pokud se někdo chce dozvědět více informací o korunovačních klenotech, je mu k dispozici internet a interaktivní tabule.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

2. skupina

2. skupina zjišťuje informace o malém a velkém státním znaku. Tato skupina ke své práci potřebuje zalaminované části velkého státního znaku (Příloha č. 4.1.5), které musí složit dohromady. Záměrně jsou tyto části vytištěny černobíle, aby žákům nebyl ulehčen další úkol – *Vybarvi velký státní znak*.

3. skupina

Vlajkou prezidenta republiky a druhou slokou státní hymny se zabývá třetí skupina. Taktéž využívá výše zmíněnou publikaci, ovšem k úkolu č. 15 (Zjistěte původ tohoto slovního spojení „Pravda vítězí“) je nutné využít internet, který mají k dispozici.

4. skupina

Poslední skupina se zaměřuje na československé a české prezidenty a na české bankovky. K této práci je potřebná práce s internetovými zdroji, proto je vhodné, aby tato skupina byla poblíž počítače, popřípadě interaktivní tabule. Každý k práci obdrží zalaminovaná jména prezidentů (Příloha č. 4.1.8), letopočty (Příloha 4.1.7) a fotografie prezidentů (Příloha č. 4.1.6).

2-3 minuty před vypršením času pro skupinovou práci ještě obdrží pracovní list (Příloha č. 4.1.2), který se týká knihy, kterou při skupinové práci využívali. Každý dostane svůj pracovní list, při hledání odpovědí spolupracují ve skupině. Hledají název knihy, autora, ilustrátora, nakladatelství, rok vydání.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Tento pracovní list je možné žákům rozdat v počítačové učebně na začátku lekce, kdy si vyhledávají knihy v online katalogu městské knihovny. Všechny tyto informace pak následně mohou už jen zkontrolovat v dané publikaci na konci skupinové práce.

Prezentace (15 minut)

Jednotlivé skupiny postupně prezentují svá zjištění před tabulí, ukazují svým spolužákům, jak vypracovali úkoly, odpovídají na otázky z pracovního listu, případně i na doplňující otázky spolužáků. Ostatní si zapisují do svých pracovních listů. Poslední skupina prezentuje, jak spojila jméno prezidenta s fotografií a s dobou, kdy byl v úřadu prezidenta. Tento úkol (18) samozřejmě ostatní skupiny doplnit nemohou, proto pouze poslouchají.

Informace o knize – kontrola pracovního listu (10 minut)

Po ukončení prezentací dojde ke společné kontrole pracovního listu týkajícího se signatury knihy. Na poslední otázku tohoto pracovního listu mohou žáci odpovědět díky křížovce (Příloha č. 4.1.3), kterou vyučující rozdává během kontroly, a samostatně vyplní. Následně si společně řeknou správné výsledky.

<http://listy.narodka.cz/krizovky.kniha/>

Evaluační dotazník (5 minut)

Všichni hodnotí lekci pomocí kresby emotikonu a hlasují o aktivitě, která je nejvíce bavila.

Rozloučení (5 minut)

Vyučující a knihovnice zhodnotí dvouhodinovou práci žáků, vyberou pracovní listy a emotikony a rozloučí se.

3.1.2 Praha (4 vyučovací hodiny)

Forma a bližší popis realizace

Cílem je probudit v žácích zájem o minulost i současnost naší země, informovat je nejen o historii, ale i o současnosti hlavního města Prahy, podrobněji se seznámit s jednotlivými historickými památkami, které můžeme vidět na Královské cestě. Přiblížit žákům cestu českých králů, kteří projížděli Prahou na Pražský hrad při své korunovaci.

Žáci se nejdříve seznámí s jednotlivými historickými památkami formou prezentace, motivační aktivitou – scénkou „královská korunovace“, pohybovou aktivitou (simulace Královské cesty), při návštěvě Prahy pak formou prožitkových aktivit.

V rámci exkurze se prakticky seznámí s poznatky získanými při předchozích hodinách věnujících se Královské cestě. Každý žák se může na vlastní oči přesvědčit o kráse a působivosti jednotlivých památek. Jednu z památek Prahy blíže představí ostatním.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Metody

Výklad, práce s internetem, brainstorming, rozhovor, četba, práce s textem, samostatná práce, práce v malých skupinách, ve dvojicích, společná práce, simulační hra, prožitkové a kooperativní učení, schopnost poznávání, spontánní sociální učení, exkurze, metody názorně-demonstrační, pozorování, výklad, demonstrace, rozhovor, improvizace.

Pomůcky

Počítače, internet, interaktivní tabule, knihy, pastelky, psací potřeby, zalaminované přílohy, čtvrtky A4, nůžky, lepidla, vhodné oblečení do terénu dle počasí, fotoaparát pro vedoucího skupiny, pracovní listy.

Použitá literatura

DVOŘÁK, František. Po Královské cestě: zastavení s Františkem Dvořákem. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-778-4.

KOPL, Petr. Procházka po Karlově mostě: sochy a sousoší. V Praze: Fragment, 2016. ISBN 978-80-253-3075-3.

MOTLOVÁ, Milada. Praha známá i neznámá: památky, události, zajímavosti, pověsti, osobnosti, přehledy. Ilustroval Jan MAGET. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1208-0.

ŠTEFÁNKOVÁ, Jana. Procházky Prahou. 3., dopl. vyd. Ilustroval Zdeněk MLČOCH. Praha: Albatros, 1987.

DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. Skvosty Prahy. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1176-9.

SOUKUP, Vladimír. Praha: [ilustrovaný průvodce, s kterým nezabloudíte]. Praha: Ikar, 1998. Společník cestovatele. ISBN 80-7202-119-2.

Přílohy

Příloha č. 4.2.1 – Pracovní list – Poznáváme Prahu – Po stopách králů

Příloha č. 4.2.2 – Plánek centra Prahy

Příloha č. 4.2.3 – Fotografie Prahy – 5 památek

Příloha č. 4.2.4 – Fotografie Prahy – 19 památek

Příloha č. 4.2.5 – Názvy památek

Příloha č. 4.2.6 – Pracovní list – Procházka Prahou – Královská cesta

Příloha č. 4.2.7 – Prezentace PRAHA

1. – 2. hodina

Přivítání (5 minut)

Vyučující a knihovnice se přivítají se žáky a seznámí je s cílem hodiny: seznámit se s památkami Prahy a naučit se je poznávat. Na úvod řekne paní učitelka žákům pár informací o Praze.

„Praha je naše hlavní město, má více než 1 milion obyvatel a není možné, abychom se během 2 hodin seznámili s celým městem. Proto poznáme jen část Prahy. A o jakou část se bude jednat, poznáte z následující scénky.“

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Motivační aktivita – scénka (5 minut)

Učitelka vybere 5 dobrovolníků, kterým za dveřmi během jedné minuty vysvětlí průběh aktivity ve třídě. Poté, co se vrátí do třídy, předvádí hereckou scénku. Jeden žák pochoduje po třídě, další dva jdou za ním, poslední dva vykřikují: „Ať žije král!“. Žák přijde k učitelskému stolu, učitelka mu posadí na hlavu korunu, přehodí přes něho červenou látku.

Po ukončení scénky se učitelka ptá ostatních žáků.

O co ve scénce šlo?

O předvedení královské korunovace a jeho cestu Prahou.

Proč jsem tuto scénku zvolila?

Protože budeme mluvit o Praze a o králi.

Všichni snadno vyvodí, že se jednalo o korunovaci krále a jeho cestu Prahou. Vyučující případně doplní několik informací o Královské cestě. Odkaz na video, které je možno na závěr žákům z Královské cesty pustit, viz odkaz:

<https://www.youtube.com/watch?v=r1KBkZ5ltx8&t=30s>.

Prezentace památek na Královské cestě (15 minut)

Učitelka seznámí formou frontální výuky žáky se jmény dvou panovníků – prvního a posledního, kteří Královskou cestou šli, dále pak s památkami na Královské cestě prostřednictvím fotografií v prezentaci PRAHA (Příloha č. 4.2.7 – zde pouze formou obrázků, my ji měli ve SMART NOTEBOOKU), ke každé památce zazní pouze jedna důležitá informace. Žáci mají za úkol dávat bedlivý pozor, protože po skončení prezentace budou samostatně pracovat a budou jednotlivé názvy památek potřebovat. Počet památek byl vybrán dle počtu žáků – aby každý měl jednu památku, o které bude později hledat informace v knihách.

Je na zvážení jednotlivých realizátorů, jak podrobně budou seznamovat žáky s památkami Královské cesty. Uvádíme zde jejich velmi podrobný popis.

19 památek Královské cesty:

1) Prašná brána

Jedna z nevýznamnějších památek pozdně gotické Prahy, mohutná kamenná věž vybudovaná na staré cestě ze Starého Města pražského do Kutné Hory, stříbrné pokladnice Čech. Stavba Prašné brány byla zahájena dne 30. 3. 1475 na místě staré brány Horské či Odrané, která byla jednou ze třinácti bran tehdy již zrušeného staroměstského opevnění. Právě špatný stav staré brány v těsné blízkosti Králova dvora, honosného panovnického sídla, které stálo v prostoru dnešního Obecního domu, vedl staroměstské konšele k založení Nové brány s funkcí již více reprezentativní než obrannou; byla symbolem bohatství Staroměstských a rostoucí moci měšťanstva, velkolepým vstupem do města i důstojným počátkem Královské cesty. Prašná brána je dnes vysoká 65 m, na vyhlídkový ochoz ve výšce 43 m vede 186 schodů. Ve vnitřních prostorách se v současnosti nachází expozice věnovaná pražským věžím, v podkroví je výstava fotografií L. Sitenského. V prvním patře interiéru lze vidět zbytky původní plastické výzdoby věže.²

² Královská cesta: Prašná brána [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/prasna-brana.html>

2) Staroměstské náměstí

Staroměstské náměstí patří bezesporu k nejvýznamnějším místům českých zemí; je kulturním a historickým středem Starého Města i celé Prahy. Dnešní víceméně pravidelné náměstí s rozlohou 15 186 m² bylo původně rozlehlým nepravidelným prostranstvím při živé kupecké stezce k blízkým vltavským brodům a ve výhodné poloze mezi dvěma starobylými hrady – Vyšehradem a Pražským hradem, kde se soustřeďovali bohatí a kde byla největší poptávka po zboží. Od pradávna bylo proto jedním z nejvýznamnějších tržišť pražské aglomerace s denními, týdenními i výročními trhy. Na místě dnešního Malého náměstí se prodávalo ovoce, při ústí Dlouhé ulice ryby, kolem pozdější Staroměstské radnice se soustřeďovali pekaři a kožešníci, u dnešního chrámu sv. Mikuláše měly své krámký prodavačky drůbeže a soukeníci. Exotické zboží bylo možno koupit od cizích kupců v hrazeném (týněném) dvorci Týnu či Ungeltu, který byl pod ochranou samotného krále. Význam náměstí jako centra Starého Města pražského ještě vzrostl po zřízení Staroměstské radnice v roce 1338. Náměstí se nejprve jmenovalo Velké, už ve 13. století se o něm mluví jako o Starém, ve 14. století je doloženo jméno Staroměstský rynek či jen Rynk a uvedené názvy se používaly v podstatě po celou historii. Oficiální název Staroměstské náměstí byl přijat roku 1895. V průběhu staletí obchodní ruch ze Staroměstského náměstí mizel a na přelomu 19. a 20. století zanikl i poslední tradiční trh svatomikulášský. V téže době padla téměř celá severní strana náměstí za obětí asanací a historické domy nahradily novostavby výnosných činžovních paláců. Prostranství tak dnes zdobí především velkolepý secesní pomník Mistra Jana Husa od L. Šalouna. Pozoruhodný je též nenápadný pražský poledník, podle kterého se v Praze po staletí určovalo poledne.³

3) Památník Jana Husa

Rozsáhlý pomník Jana Husa, od roku 1915 stojící uprostřed Staroměstského náměstí, je jedním z nejvýznamnějších secesně symbolistních děl českého monumentálního sochařství. S nápadem postavit na jednom z nejvýznamnějších míst Prahy pomník národnímu mučedníku přišel v roce 1900 Vojta Náprstek, který se stal i předsedou přípravného výboru. Na pomníku byla vyhlášena veřejná sbírka a soutěž, kterou se svým návrhem vyhrál sochař L. Šaloun. Pomník má mohutný žulový podstavec, dominantní je postava Jana Husa, který stojí na dohořívající hranici. Za mučedníkovou postavou vpravo je šest figur husitských bojovníků, vlevo je skupina pokořených lidí, pobělohorských exulantů odcházejících do exilu. Na zadní straně pomníku je skupinka rodiny znázorňující národní obrození. Na čelní straně podstavce je vytesán nápis *Milujte se, pravdy každému přejte* (citát z Husova díla), vlevo *Živ buď, národe posvěcený v Bohu, neumírej* (citát z díla J. A. Komenského), vpravo *Věřím, že po přejití bouří hněvu vlada věcí Tvých k Tobě se zase navrátí, ó lide český* (opět citát z Komenského), vzadu *Kdož jsú boží bojovníci a zákona jeho* (začátek textu husitského chorálu). Nápis na pomník přibyl až po vzniku samostatného Československa, v roce 1926 byly doplněny mísy pro ohně a ozdobné zábradlí.⁴

4) Dům U Kamenného zvonu

Věžovitý gotický dům s mimořádně zachovaným průčelím, důkaz překvapujícího bohatství středověké civilní architektury. Kamenný palác – mnohem rozsáhlejší než dnešní dům – zde stál již ve 2. polovině 13. století, ve 2. třetině 14. století byl přestavěn v přepychovou městskou rezidenci, pravděpodobně pro krále Jana Lucemburského a jeho ženu Elišku Přemyslovnu; zde se nejspíš narodil budoucí císař Karel IV., který v domě asi znovu bydlel po svém návratu do Čech, kdy našel Pražský hrad v neobyvatelném stavu. O významu stavby svědčí mj. to, že v domě jsou hned dvě kaple. V 17. a 18.

3

Královská cesta: Staroměstské náměstí [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/staromestske-namesti.html>

4

Královská cesta: Památník Jana Husa [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/pamatnik-jana-husa.html>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

století prošel palác barokními úpravami, v rámci nichž dostal barokní fasádu, která skryla středověké stavební prvky; neobyčejně zachovaný vrcholně gotický charakter stavby byl rozpoznán až při opravě fasády v 60. letech 20. století. Následovala (1973–87) obnova gotické podoby, částečně přímo z původních článků, částečně z jejich replik. Z objevených zlomků plastik se podařilo sestavit dvě trůnící postavy a stojícího rytíře, nalezeny byly i další části výzdoby, původně pestře polychromované. V interiéru se místy zachovaly freskové malby z počátku 14. století. Domovní znamení (kamenný zvon) je původní z roku 1413. V současnosti se v domě konají koncerty a výstavy uměleckých děl (Galerie hlavního města Prahy).⁵

5) Týnský chrám (kostel Matky Boží před Týnem)

Týnský chrám, též kostel Matky Boží před Týnem či méně správně kostel Panny Marie před Týnem, je hlavním chrámem Starého Města a jedním z nejvýznamnějších pražských kostelů. Svým názvem připomíná ohrazený (čili otýněný) dvůr, kam nejpozději od 12. století směřovali cizí kupci se svým drahocenným zbožím; po zaplacení poplatku zde požívali ochrany samotného krále. Byla zde skladiště zboží, stáje, pohodlná obydlí i špitál s románským kostelíkem Panny Marie. Právě na místě týnského kostelíku byla ve třetí čtvrtině 14. století započata stavba velkolepé vrcholně gotické trojlodní baziliky. Chrám byl přístupný třemi gotickými portály: hlavní (západní) vede budovou Týnské školy na Staroměstské náměstí, jižní ústí u Týnské fary do Celetné ulice a severní do Týnské ulice. Bohatě sochařsky pojednaný severní portál s reliéfem Utrpení Kristova, v současnosti trvale uzavřený, patří k nejcennějším gotickým památkám celých Čech. Vnitřní zařízení chrámu je převážně barokní. K pozůstatkům gotické výbavy patří cínová křtitelnice z roku 1414 (nejstarší v Praze), kamenná kazatelna, dvě lavičky s konzolami ve tvaru korunovaných hlav a zejména pozdně gotický baldachýn od Matěje Rejska z roku 1493. V chrámu je 19 oltářů, varhany z roku 1673 jsou nejstarší v Praze. Autorem pláten Křížové cesty z roku 1854 je F. Čermák. V kostele se nachází cenný soubor středověkých, renesančních i barokních náhrobků, z nichž nejznámější je náhrobek dánského hvězdáře Tychona de Brahe. Mnohé náhrobky jsou značně poškozeny vyšlapáním – stání na náhrobcích se dříve nejenže nepovažovalo za neuctivé, naopak prý pomáhalo proti bolestem zubů.⁶

Týnský chrám je od roku 1962 národní kulturní památkou.

6) Staroměstská radnice

Historická radnice Starého Města pražského a poté spojených pražských měst je jedna z nejvýznamnějších památek historického jádra Prahy. Tvoří ji několik původně měšťanských domů, které byly během staletí připojovány a opakovaně upravovány. Staré Město získalo městská práva již ve 30. letech 13. století, povolení zřídit radnici ale měšťanům udělil až král Jan Lucemburský o století později, v roce 1338. Jejím základem se stal dům zakoupený od kupce Wolfina z Kamene, tehdy ještě stojící uprostřed prostranství na břehu potoka. Po roce 1360 byl na jeho západní straně přistavěn druhý dům, ve kterém byla zřízena radní síň, roku 1458 konšelé zakoupili třetí dům od kožešníka Mikše, dům U Kohouta byl k radnici připojen v letech 1830–1834 (klasicistní fasáda) a dům U Minuty v roce 1896.⁷

5

Královská cesta: Dům U Kamenného zvonu [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/dum-u-kamenneho-zvonu.html>

6

Královská cesta: Týnský chrám [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/tynsky-chram.html>

7

Královská cesta: Staroměstská radnice [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/staromestska-radnice.html>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

7) Staroměstský orloj

Staroměstský orloj, astronomické hodiny na věži Staroměstské radnice, jedna z nejvýznamnějších technických památek Prahy, českých zemí i celé Evropy, je dokladem vysoké úrovně vědy a hodinářského řemesla v Čechách počátku 15. století i staletí následujících. Věž, nyní vysoká 65,5 m, byla vystavěna kolem roku 1380. Orloj (hodinový stroj a astronomickou sféru) vytvořili hodinář Mikuláš z Kadaně a astronom Jan Ondřejův zvaný Šindel před rokem 1410, z něhož pochází první písemná zmínka o orloji. Orloj se skládá ze zhruba 350 částí, z nichž asi 3/4 jsou stále originály z počátku 15. století; původně byl celý stroj bez jediného šroubu, jen nýtovaný. Centrální a hlavní součástí orloje je astronomická část (tzv. sféra), která v zeměřném systému zobrazuje staročeský i novodobý čas a právě probíhající astronomické jevy jako východ a západ Slunce, pohyb Slunce a Měsíce a další vzájemné pohyby nebeských těles. Dnes celé soustavě rozumí jen odborníci a ani ve středověku tomu bylo jinak. Spodní kalendárium je srozumitelnější – ukazuje dny a měsíce s jejich astrologickými znameními. Divácky nejatraktivnější jsou ale pohyblivé figury, především postavy dvanácti apoštolů, které se postupně objevují v okénkách bývalého vězení v horní části orloje. Jsou to:

v levém okénku

sv. Pavel držící knihu a meč

sv. Tomáš s kopím

sv. Juda Tadeáš držící v levé ruce knihu

sv. Šimon s pilou

sv. Bartoloměj s knihou a nožem

sv. Barnabáš s papýrem

v pravém okénku

sv. Petr s klíčem

sv. Matěj se sekerou

sv. Jan napomínající hada

sv. Ondřej nesoucí ondřejský kříž

sv. Filip s klasickým křížem

sv. Jakub s valchařskou palicí

Po stranách orloje stojí čtyři dvojice pohyblivých postav: vlevo nahoře postavy Marnivce a Lakomce, dole Kronikáře a Anděla, vpravo nahoře Smrtky a Turka či Hudce a dole Hvězdáře a Filosofo. Každou celou hodinu se apoštolové postupně objeví před diváky a zároveň ožijí figurky po stranách orloje. Kostlivec tahá za provaz a vyzváněním zahajuje pochod apoštolů. Přitom kývá na Turka, který jeho služby kroucením hlavy odmítá. Lakomec pokyvuje hlavou s měšcem v ruce a hrozí holí, Marnivec se prohlíží v zrcadle. Po uzavření okének s apoštoly zakokrhá zlatý kohout a poté začnou odbíjet věžní hodiny.⁸

8) Karlův most

Gotický kamenný most přes Vltavu s převážně barokní sochařskou výzdobou, jedna z nejvýznamnějších technických i uměleckých památek Prahy a celé střední Evropy. V letech 1158–72 byl z rozkazu krále Vladislava I. vybudován první pražský kamenný most, zvaný Juditin. Byl skutečným technickým divem své doby: byl 514 m dlouhý a skoro 7 m široký, dlažba byla ve výšce asi 9 m nad hladinou. Juditin most sloužil až do roku 1342, kdy byl stržen povodní; jeho ztráta byla pocítována jako skutečná katastrofa. Tato tragédie byla podnětem pro vystavění nového kamenného mostu, vyššího a mohutnějšího, aby odolal povodňovým přívalům. Základní kámen smělé stavby položil král český a císař římský Karel IV.

⁸

Královská cesta: Staroměstský orloj [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/staromestsky-orloj.html>

na radu astrologů dne 9. 7. 1357 v 5 hodin 31 minut. Prvním stavitelem byl zřejmě jistý mistr Otto, zralý muž a zkušený stavitel německého původu. Zřejmě někdy v 60. nebo 70. letech stavbu převzala huť stavitele Svatovítské katedrály Petra Parléře. Není přesně známo, kdy byl most dokončen, jisté ale je, že smuteční průvod nesoucí ostatky Karla IV. k uložení v katedrále roku 1378 přešel po již zprovozněném mostě. Parametry pražského Kamenného mostu byly ve své době ohromující a úctu vzbuzují i dnes v době železobetonových a ocelových zázraků mostního stavitelství: je dlouhý 516 m a 9,4–9,5 m široký, mostovka je ve výši 13 m nad hladinou Vltavy. Na staroměstském břehu most ústí průjezdem ve Staroměstské mostecké věži na Křižovnické náměstí a dále do Karlovy ulice, na Malostranském náměstí mezi Malostranskými mosteckými věžemi do ulice Mostecké. Z mostu lze dále sejít i na ostrov Kampa.⁹

9) Staroměstská mostecká věž

Na staroměstské straně Karlova mostu stojí Staroměstská mostecká věž, stavěná zároveň s mostem a dokončená koncem 14. století parléřovskou stavební hutí; je jednou z největších a nejkrásnějších gotických bran Evropy. Vedle ochranné a estetické funkce byla zamýšlena jako triumfální oblouk Karla IV. a symbol sepětí královské a duchovní vlády s vesmírným řádem. Celá stavba i její výzdoba překypuje složitými symbolickými a magickými významy, které lze dnes většinou již jen s obtížemi rozeznat a dešifrovat. Je asi 47 m vysoká, výška střechy s ochozem je asi 18 m. Průjezd brány s klenutým gotickým obloukem zaujímá celé přízemí věže, je široký 8 m. Pod dlažbou průjezdu věže se nacházejí dvě patra sklepů. Na jižní straně věže je hranolovitý přístavek se schodištěm a vlastní střechou, kterým lze po točitém schodišti se 138 stupni vystoupit na ochoz. V současnosti je ve Staroměstské mostecké věži umístěna stálá výstava o historii Karlova mostu, zajišťovaná Pražskou informační službou; její součástí je i film o astronomických a astrologických souvislostech vzniku Karlova mostu.¹⁰

10) Socha svatého Jana Nepomuckého

Úpatí Radničních schodů zdobí dvě barokní plastiky – socha sv. Josefa od neznámého autora a socha sv. Jana Nepomuckého od M. J. Brokofa z roku 1709. Světec je zobrazen v klasickém pojetí, tj. v kanonickém oděvu s křížem v levé a ratolesti v pravé ruce. Socha byla původně umístěna na Hradčanském náměstí před Schwarzenberským palácem.¹¹

11) Kampa

Kampa je jeden z pražských ostrovů na Vltavě, který je od řeky oddělený známým ramenem Čertovka, sloužící stále jako mlýnský náhon. A proč právě Čertovka? Název vznikl podle jisté ženy s čertovskou povahou, která nedaleko odtud vlastnila dům. Původ názvu Kampa není dodnes zcela zřejmý. Podle některých je slovo odvozeno z latinského slova campus, což v překladu znamená ploché pole, planina. Jiná možnost původu pochází ze staročeského zákampí, což v současné době znamená stinné místo. Jiná teorie vypráví, že název souvisí se jménem měšťana Gangsela z Campu, který právě zde v 17. století vlastnil dům. První zmínky o Kampě pocházejí z roku 1169. Zmiňuje se o ní zakládací listina kostela Maltéžského řádu. Po požáru Malé Strany a Hradčan v roce 1541 docházelo postupně k navážkám půdy, které zapříčinily navyšování a rozšiřování celého ostrova. Později došlo k úplnému zpevnění břehů. Nejprve zde docházelo ke vzniku různých druhů zahrad, mlýnů a tím pádem také zahrad mlýnských, které byly později nahrazovány zahradami šlechtickými. Kampa vznikla

9

Královská cesta: Karlův most [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/karluv-most.html>

10

Královská cesta: Staroměstská mostecká věž [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/staromestska-mostecka-vez.html>

11

Královská cesta: Socha svatého Jana Nepomuckého [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/socha-svateho-jana-nepomuckeho.html>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

pomocí umělého vodního náhonu pro mlýny. Návštěvníci toto místo vyhledávají pro klidné procházky v romantických zákoutích Prahy a pro množství kulturních a historických památek. Severní část ostrova, u toku Čertovky, je nazývána pražské Benátky.¹²

12) Malostranská mostecká věž

Z Mostecké ulice vcházíme na Karlův most branou mezi dvěma Malostranskými mosteckými věžemi. Románská nižší věž je nejstarší částí mostního komplexu, vyšší je naopak z trojice obranných věží Karlova mostu nejmladší. Opuková nižší věž byla vystavěna patrně již na počátku 2. čtvrtiny 12. století jako součást opevnění levého břehu Vltavy, kde chránila vstup z někdejšího dřevěného mostu; později byla pojata do komplexu Juditina mostu a po jeho stržení i nového mostu Karlova. Vyšší věž byla postavena po roce 1464 nákladem krále Jiřího z Poděbrad na místě starší románské věže. Stejně jako její nižší sestra má jednoduchý hranolový tvar, je ale vystavěna z velkých pískovcových kvádrů. Bez makovic a špiček je 45 m vysoká, ochoz je ve výšce 26 m. Oblouk brány ve tvaru dvou gotických hrotitých arkád s ozubeným cimbuřím vznikl po roce 1411 na místě starší románské stavby; je opatřen znaky zemí Václava IV. a erby Starého a Menšího Města pražského. V bráně bývala zavěšena dubová dvoukřídlá vrata.¹³

13) Malostranské náměstí

Hlavní malostranské náměstí vzniklo jako tržiště na křižovatce cest mezi Pražským hradem a tehdy jediným pražským mostem přes Vltavu. Osada byla povýšena na město v roce 1257 Přemyslem Otakarem II., současně bylo vyměřeno i obdélníkové náměstí v dnešních hranicích. Vjezd na náměstí chránily čtyři brány (Újezdská v dnešní Karmelitské ulici, Strahovská v Nerudově, Písecká ve Valdštejnské a Mostecká v Mostecké). Patrně už od počátku bylo náměstí rozděleno na horní a dolní část: uprostřed stála rotunda sv. Václava se hřbitovem, u níž časem vyrostla radnice, fara i škola. Před rokem 1283 vznikl jižně od rotundy gotický farní kostel sv. Mikuláše, na jehož místě byl v 17. století vystavěn impozantní barokní chrám sv. Mikuláše s jezuitským profesním domem. Tím vznikla v podstatě dvě náměstí – horní a dolní – oddělená monumentálním centrálním blokem. Již v polovině 14. století bylo prostranství alespoň z části dlážděné. Do zástavby výrazně zasáhl ničivý požár Malé Strany a Pražského hradu v roce 1541, po kterém musela být většina budov postavena znovu, tentokrát v renesančním slohu; domy potom vesměs prodělaly barokní a klasicistní úpravy. Náměstí je přehlídkou chrámové, městské i palácové architektury, většinou barokní; vedle chrámu sv. Mikuláše a jezuitského profesního domu si pozornost zaslouží šlechtické paláce, řada měšťanských domů či budova Malostranské radnice. Významnou památkou je i morový sloup Nejsvětější Trojice s kašnou na horním náměstí.¹⁴

14) Kostel svatého Mikuláše

Monumentální chrám sv. Mikuláše na Malostranském náměstí vybudovaný Tovaryšstvem Ježíšovým (jezuity) ve stylu iluzivního baroka, který reprezentoval politické a společenské změny po bitvě na Bílé hoře, vznikl po více než osm desetiletí. Chrám je jednou z nejvýznamnějších barokních památek Evropy a bývá nazýván nejkrásnější stavbou českého baroka. Kolos o půdorysu 40×60 m s třicetimetrou hlavní lodí spočívá na 15 m hlubokých základech. Obě chrámové věže,

¹² Královská cesta: Kampa [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/kampa.html>

¹³ Královská cesta: Malostranská mostecká věž [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/malostranska-mostecka-vez.html>

¹⁴ Královská cesta: Malostranské náměstí [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/malostranske-namesti.html>

věž zvonice i kopule s věžičkou jsou vysoké 79 m. Průměr měděným plechem kryté kupole je uvnitř 17 m (vně 20 m), výška kopule dosahuje uvnitř 50 m (nejvyšší pražská vnitřní prostora) a zvenčí 70 m. Kopule je v promyšlené optické a panoramatické vazbě s Parléřovou částí katedrály sv. Víta, západní průčelí s plastikami církevních otců tvoří navíc ideovou jednotu se sochařskou výzdobou Karlova mostu a – rovněž jezuitského – kostela sv. Salvátora v areálu Klementina na Starém Městě. Stavitelé chrámu sv. Mikuláše využili všech charakteristických prvků barokního slohu k posílení monumentality a dojmu dramatickosti, expresivity a plastičnosti, který je ještě umocněn použitím iluzivních fresek a rafinované hry světla a stínu v interiéru. Ten je koncipován na principu prostupu geometrických těles a je dokonalou ukázkou barokního umění zapůsobit a ohromit návštěvníka, vyvolat v něm pohnutí a probudit náboženský cit. Na chrámové varhany z let 1754–46 hrál při své návštěvě Prahy v roce 1787 W. A. Mozart. V kostele se zachovaly i původní lavice z 1. poloviny 18. století. Od roku 1995 je chrám sv. Mikuláše národní kulturní památkou.¹⁵

15) Nerudova ulice

Nerudova ulice, jedna z nejpůsobivějších a nejobdivovanějších v Praze, stoupá ze severozápadního rohu Malostranského náměstí na Hradčany k odbočce k Pražskému hradu. Po staletí byla hlavní dopravní tepnou Malé Strany. Ulice probíhá v ose prastaré cesty, která spojovala knížecí sídlo s vltavskými brody, později s Juditiným a poté s Kamenným mostem. Na stráních s vinicemi a zahradami kolem cesty vznikala a proměňovala se podhradní zástavba, ničená vojsky obléhajícími hrad i živelnými pohromami a opět obnovovaná. Původní ulice byla mnohem užší, jak o tom svědčí gotické sklepy domů, které zasahují daleko pod dnešní vozovku. V prudce stoupajícím svahu bývaly položeny krokve, trámy, o které se mohly opřít koňské potahy. Dnešní název ulice získala roku 1895 po smrti spisovatele Jana Nerudy, který zde po část života bydlel. Od roku 1973 je Nerudova ulice vyhrazena pouze pěším. Nerudova ulice je přehlídkou reprezentativních vrcholně barokních fasád, které mnohde překrývají původní renesanční průčelí i gotické prvky staveb. Domy mají nestejně stupňovité základy a hluboké dvory ve stráních. Převažují měšťanské domy, šlechtických paláců je v ulici jen několik, kostel jediný. Zachovaly se četné historické portály domů, starobylé zdobené dveře a zámky i soubor historických domovních znamení.¹⁶

16) Dům U Dvou slunců

Původně renesanční dům získal v letech 1673–90 raně barokní průčelí s volutovými štíty, dvorní část byla vystavěna až v polovině 19. století. Zachoval se renesanční portál, původní je domovní znamení se dvěma slunci v kartuši. V domě bydlel v letech 1845–57 spisovatel J. Neruda (pamětní deska z roku 1895), jeho otec tu měl obchod s tabákem. Po otcově smrti se paní Nerudová se synem přestěhovali do domu U Tří červených orlů v téže ulici.¹⁷

(Pozn. V názvu domu U Dvou slunců je pozůstatek historického duálu.)

17) Hradčanské náměstí

Hradčanské náměstí v těsné blízkosti Pražského hradu vzniklo jako tržní prostor při staré cestě od knížecího sídla do severozápadních Čech. Ve 12. a 13. století bylo prostranství zastavěno domy a četnými kovozpracujícími dílnami, kolem

¹⁵ Královská cesta: Kostel svatého Mikuláše [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/kostel-svateho-mikulase.html>

¹⁶ Královská cesta: Nerudova ulice [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/nerudova-ulice.html>

¹⁷ Královská cesta: Dům U Dvou slunců [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/dum-u-dvou-sluncu.html>

roku 1320 se stalo centrem nově založeného poddanského města Hradčan. Po jeho obvodu se tehdy usazovali hlavně lidé sloužící na Hradě, kteří se označovali jako Hradčané; dnešní jméno náměstí je doloženo již ve 14. století. Hluboké obranné příkopy, které oddělovaly náměstí od Hradu, byly zasypány až roku 1757 v rámci tereziánské přestavby královského sídla; od té doby je náměstí s hradem organicky spojeno a svým otevřeným prostorem mu ještě přidává na monumentalitě a okázalosti. Na jihovýchodní straně plocha náměstí přechází v rampu Pražského hradu, odkud je jeden z nejkrásnějších pohledů na Malou Stranu, Staré Město a Nové Město za řekou i na další části Prahy. Dnes je Hradčanské náměstí malebným prostorem s řadou pozoruhodných renesančních a barokních domů a paláců. Parčíkem s barokním morovým sloupem Panny Marie je rozděleno na dvě části, severní a jižní. Klidnější severní polovinu lemují převážně nevelké barokní šlechtické paláce a kanovnické domy (ty jsou zdobené erbem svatovítské kapituly – zlatým pásem v černém poli) s gotickými či renesančními jádry. Jižní část náměstí vymezují honosné palácové stavby; právě tudy, kolem reprezentativních rodových sídel, vedla Královská cesta.¹⁸

18) Pražský hrad

Jeden z nejrozsáhlejších hradních komplexů světa je po více než jedno tisíciletí tradičním a jediným sídlem českých panovníků a představitelů státu i náboženským a duchovním centrem země. Jsou zde uchovávány korunovační klenoty, pozůstatky českých králů, vzácné náboženské relikvie, umělecké poklady a historické dokumenty, v architektuře světských i církevních staveb Hradu se odráží měnící se potřeby, nároky a vkus staletí. Dnes je Pražský hrad symbolem české státnosti a sídlem hlavy státu, zhmotněným spojením současnosti s minulostí i prvořadou kulturní a historickou památkou obdivovanou návštěvníky z celého světa. K unikátům Pražského hradu patří fakt, že si po všech přestavbách za více než 1 100 let své existence v podstatě zachoval rozvržení přemyslovského hradistiště z 9. a 10. století. Do areálu lze dnes vejít ze tří stran: hlavním (západním) vchodem z Hradčanského náměstí, bočním (severním) vchodem z ulice U Prašného mostu a východním vchodem ze Starých zámeckých schodů. Jdeme-li z Hradčanského náměstí, projdeme vstupní branou s rokokovou mříží a sochami gigantů; staneme na I. nádvoří, které bylo vybudováno jako čestný dvůr v době tereziánské přestavby Hradu. Již na přelomu 1. a 2. tisíciletí tudy vedl hluboký obranný příkop opatřený padacím mostem, za Přemysla Otakara II. byly za ním vyhloubeny další dva příkopy. Ty byly zasypány již za panování Rudolfa II., první příkop ale vydržel až do tereziánské doby, kdy byl teprve hradní areál spojen s Hradčanským náměstím tak, jak to známe dnes.¹⁹

19) Katedrála svatého Víta

Románskou rotundu zasvěcenou sv. Vítu založil kníže Václav I. (pozdější sv. Václav) před rokem 935, zřejmě jako svou hrobovou kapli. Význam rotundy vzrostl poté, co do ní bylo Václavovo tělo skutečně pochováno – roku 973 se rotunda stala biskupským chrámem a s šířením václavského kultu i nejposvátnějším místem země. Zvenčí dominuje chrámové stavbě trojice věží. Jižní věž, vysokou téměř 100 m, začal stavět Petr Parléř a dokončil ji B. Wohlmuth v letech 1561–62. Zvon Zikmund, odlitý roku 1549 Tomášem Jarošem z Brna, má s průměrem věnce 2,65 m odhadovanou hmotnost 13–17 tun a patří tak k největším v Evropě. Dvojice věží nad hlavním průčelím, vysokých 82 m, stejně jako průčelí celé, je dílem

18

Královská cesta: Hradčanské náměstí [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/hradcanske-namesti.html>

19

Královská cesta: Pražský hrad [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/prazsky-hrad.html>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

novodobé dostavby. Jižní slavnostní vchod do katedrály zdobí Zlatá brána s velkolepou mozaikou na námět Posledního soudu, vytvořená v letech 1370–71 z křemene a různobarevného skla. Fantastickým dojmem působí opěrný systém katedrály, nejlépe patrný z Jiřského náměstí. Vedle své praktické funkce má i význam symbolický – představuje Boží město s jeho věžemi, domovními štíty, průchody, schody a zábradlími. Hned dvojí symbolický význam mají chrliče v podobě příšer a ďáblů: chrání chrám před útoky zlých sil a připomínají věřícím, aby vše, co je v nich špatné, zanechali venku.

Interiér katedrály chová takřka nepřeborné množství kulturních pokladů, vytvořených od gotiky po současnost. Ohromujícím dojmem působí Parléřova síťová klenba, vybudovaná zde jako první ve střední Evropě. Z celkem 24 kaplí, překypujících cennými uměleckými díly, je nejvýznamnější gotická Svatováclavská kaple s parléřovskou hvězdovou klenbou, cennými gotickými a renesančními nástěnnými malbami a výzdobou stěn z leštěných drahých kamenů. Uprostřed kaple je hrob sv. Václava. Z kaple lze kovanými dveřmi vstoupit do Korunní komory, v ní jsou uloženy české korunovační klenoty, nejvyšší symboly české státnosti. Pod kaplí sv. Kříže se nachází vchod do královské krypty, kde se nacházejí sarkofágy a rakve českých panovníků a členů jejich rodin – jsou tu pohřbeni Karel IV., Václav IV., Ladislav Pohrobek, Jiří z Poděbrad i Rudolf II. Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha je jako největší a nejvýznamnější pražský chrám a hlavní kostel českých zemí považována za duchovní symbol a centrum českého státu. Je sídelním chrámem pražského arcibiskupa a jedním z nejatraktivnějších turistických cílů Prahy a celé České republiky.²⁰

Samostatná práce – Poznáváme Prahu – Po stopách králů (20 minut)

Paní učitelka rozdá žákům ve třídě pracovní list (Příloha č. 4.2.1) a mapu Prahy (Příloha č. 4.2.2). Vyučující vysvětlí žákům zadání 1. a 2. úkolu. Společně si přečtou úvodní text o tzv. Královské cestě a následně samostatně vypracují úkol č. 2 – zaznamenají dle informací v článku trasu Královské cesty do mapy. Vyučující a knihovnice procházejí třídou a pomáhají žákům, kteří si nejsou jisti svou prací. Následně učitelka na interaktivní tabuli také vyznačí trasu, tím si kontrolují, zda vypracovali úkol správně.

Učitelka seznámí žáky s možností podívat se na video o Královské cestě (doporučené video), viz odkaz:

<https://www.youtube.com/watch?v=r1KBkZ5ltx8&t=30s>.

Dále pokračují ve vyplňování pracovního listu (Příloha č. 4.2.1) – úkol č. 3. Zelenou pastelkou podtrhávají památky Královské cesty, o kterých byla řeč v prezentaci. Opět následuje společná kontrola, kdy učitelka vypracuje úkol na interaktivní tabuli. Žáci mají opět možnost posoudit, jak dobře předem úkol vypracovali oni. Slovně zhodnotí, jak se jim vyhledávání dařilo, s čím měli potíže, zda je práce baví.

20

Královská cesta: Katedrála svatého Víta [online]. [cit. 2019-9-14]. Dostupné z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/texty/hesla/katedrala-svateho-vita.html>

Skupinová práce – Po stopách králů (20 minut)

Po třídě je vystaveno 5 památek – 5 skupin (Příloha č. 4.2.3). Každý si losuje z krabičky lístek, na kterém je obrázek jedné z památek, a pak se postaví k většímu příslušnému obrázku, který je vyvěšen ve třídě. Tímto způsobem se vytvoří skupiny. Každá skupina spojí dvě lavice k sobě, aby měla dostatek prostoru na práci.

Než začnou pracovat, učitelka jim nejprve ukáže, jak má vypadat výsledek. Žáci si vezmou nůžky a lepidla, vyučující jim rozdá čtvrtky A1, fotografie památek (Příloha č. 4.2.4) a názvy památek (Příloha č. 4.2.5). Úkolem každé skupiny je nalepit fotografie a názvy památek Královské cesty (pokud si je nepamatují, mohou použít knihy o Praze), aby byly sestaveny tak, jak jdou za sebou. Žákům je ponecháno dostatek času na skupinovou práci, následuje společné zhodnocení práce.

Další variantou je nalepit obrázky památek na nakreslenou cestu, aby rozmístění na čtvrtce odpovídalo tomu, jak jdou památky na Královské cestě za sebou.

Burza památek (5 minut)

Každý žák si vylosuje z krabičky obrázek jedné památky na Královské cestě (Příloha č. 4.2.4), ukáže ostatním a pojmenuje ji. Všichni si musí doma vyhledat v knihách či na internetu několik informací o této památce. Tyto poznatky přednesou spolužákům na exkurzi v Praze.

Varianta:

Je možné spolupracovat s učitelem informatiky, který do výuky zařadí vyhledávání informací na internetu a jejich další

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

zpracování např. ve wordu.

Simulace Královské cesty – pohybová aktivita (10 minut)

Každý žák představuje jednu památku, tu, kterou si vylosoval, a řadí se podle toho, jak jdou památky při Královské cestě za sebou. Tím vytvoří pomyslně „Královskou cestu“, po které se projdou při následné exkurzi. Připravují se tím na exkurzi do Prahy. Informace, které doma zjistí, budou na exkurzi předávat ostatním. Cílem této aktivity je pouze získat povědomí o posloupnosti památek na Královské cestě.

Rozloučení a zhodnocení práce (10 minut)

Vyučující a knihovnice zhodnotí práci a celkový přístup žáků k aktivitám. Zaměří se na: aktivitu, spolupráci ve skupině, komunikaci, tvůrčí činnosti. Žáci opět slovně vyjádří své pocity z odvedené práce.

Jsou položeny otázky:

Co se vám dnes nejvíce líbilo?

Scénka.

Jak se vám pracovalo?

Individuální odpovědi žáků.

Co nového jste se dozvěděli?

Individuální odpovědi žáků.

3. a 4. hodina

Exkurze (2 hodiny)

Cílem je získat žáky pro kulturní povědomí a chuť získat nové prožitky a poznatky o Praze. Je potřeba, aby přijeli natěšení.

Co s sebou?

- vhodné oblečení a obuv přizpůsobené ročnímu období a aktuálnímu počasí
- svačinu a pití na celý den
- peníze dle uvážení rodičů
- pracovní list
- psací potřeby

V doprovodu knihovnice a vyučujících se cílová skupina dopraví autobusem do Prahy.

Před samotnou exkurzí je potřeba zajistit písemný souhlas rodičů s exkurzí. Rodiče jsou předem informováni o průběhu a délce exkurze i o finančních nákladech (my jsme měli tuto cestu hrazenou z grantu, proto žáci nic neplatili). V současnosti se veškeré peníze platí formou internetového bankovníctví. Cena za dopravu se bude lišit v závislosti na vzdálenosti od Prahy.

WC jsme vyhledali vždy v nejbližších obchodních domech. Žáci též dostali možnost občerstvit se v polovině exkurze ve fastfoodu. Tam mohli použít i WC. Kromě toho, že budeme poznávat pražské památky, byla žákům přislíbena i návštěva obchodního domu.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

V průběhu exkurze jsme pořizovali fotografie. Je skvělé na exkurzi fotit a točit. Pro učitele, který má s sebou více žáků, to není žádná legrace. Lze se domluvit s druhým dozorem či nadaným žákem, aby snímky pořizoval. Tyto záběry jsou pak naprosto skvělé pro shrnutí a žáky hodně baví.

Naše cesta do Prahy trvala z Prachatic 2,5 hodiny i s přestávkou na WC. Vyrazili jsme v 8.00, do Prahy jsme tedy přijeli cca v 10.30. Se žáky jsme si zahráli, že jsme součástí královského průvodu. Pěšky jsme došli k prvnímu zastavení Královské cesty – k Prašné bráně. Tam, na místě dnešního Obecního domu, stávalo ve 14. století honosné sídlo českých králů jménem Králův dvůr (také Královský dvůr). Nechal jej postavit Václav IV. Dříve sídlili panovníci na Pražském hradě, ale jeho studené zdi a špatné podmínky nebyly pro život vladaře zcela vyhovující. Proto se Václav IV. roku 1383 přestěhoval do této nové rezidence, která byla mnohem pohodlnější než kamenný Hrad. Ze dvora vycházely slavnostní korunovační průvody českých panovníků před samotným aktem korunovace. Vedly až na Pražský hrad. Samotná korunovace je slavnostním uvedením panovníka k moci. Symbolicky se mu při tomto aktu posazuje na hlavu královská koruna. Církevní požehnání získal vladař pomazáním rukou posvátným olejem. Korunovace byla nejvýznamnější událostí pro celou zemi. Na tento slavnostní akt byly zvány významné osobnosti tehdejší doby – významní králové, církevní hodnostáři a další důležité osoby.

Na tomto místě si vezme slovo první žák, který si Prašnou bránu v minulé hodině vylosoval. Poskytne ostatním nedůležitější informaci o této konkrétní památce, ostatní si je zapíše do svých pracovních listů a vydají se za další památkou. Doporučená stránka s informacemi, viz odkaz:

Praha.eu. [online]. Královská cesta. [cit. 2021-09-23]. Dostupné z:

https://www.praha.eu/jnp/cz/co_delat_v_praze/pamatky/kralovska_cesta/index.htm

Prague City Line. [online]. Trasa Královská cesta [cit. 2021-09-23]. Dostupné z:

<http://www.praguecityline.cz/kralovska-cesta-2/kralovska-cesta-namesti-republiky-a-celetna-ulice>

Dále jsme pokračovali přes Staroměstské náměstí, kde byla zastávka a panovník si před radnicí vyslechl slib oddanosti od rektora university, starosty města i celé městské rady. Na Staroměstském náměstí jsme si prohlédli památník Jana Husa, Staroměstský orloj a gotický chrám Panny Marie před Týnem, kde je pohřben Tycho Brahe.

Královský průvod pokračoval přes Malé náměstí do Karlovy ulice a poté jsme prošli Staroměstskou mosteckou věží a dostali

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Po odpočinku na Kampě pokračujeme stejným způsobem jako předchozí hodinu putováním od Malostranské mostecké věže přes Malostranské náměstí s kostelem svatého Mikuláše, Nerudovou ulicí s domem U Dvou slunců po Hradčanském náměstí na Pražský hrad. Svou cestu zakončíme prohlídkou katedrály svatého Víta. Učitelka sdělí žákům, že jako první se nechal takto korunovat roku 1438 Albrecht II. Habsburský, jako poslední projel cestu rakouský císař Ferdinand V. Dobrotivý roku 1836. Trasa Královské cesty bývala vyzdobena, po cestě se průvod zastavoval a setkával se zástupci cechů, škol, církevních řádů, vojska, zástupců všech pražských radnic a dalších skupin, cestu doprovázely zvuky zvonů, hudba, zpěv, výstřely z děl.

U každého zastavení sdělí každý žák nejzajímavější a nejdůležitější informace o dané konkrétní památce, kterou si předem vylosoval. Ostatní si tyto informace stručně poznamenají do svých pracovních listů. Za katedrálou svatého Víta dojde ke zhodnocení exkurze. Žáci odpovídná na otázky: Co se ti líbilo? Co nového ses dozvěděl? Co zajímavého jsi viděl? Co nového jsi poznal?

K souhrnnému hodnocení dojde následující den ve třídě.

Vše, co žáci na exkurzi zažili, lze využít ve výuce v hodinách vlastivědy (téma o české historii, střední Čechy). Průřezová témata – Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Mediální výchova. Exkurzi není možné stihnout za 2 hodiny tak, aby si žáci jednotlivá zastavení opravdu zapamatovali. Velmi záleží na tom, odkud do Prahy jedete, i na tom, jak žáci Prahu znají.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.1.3 Zeměpis České republiky (2 vyučovací hodiny)

Forma a bližší popis realizace

V úvodu jsou všichni seznámeni s tématem – Zeměpis České republiky. Cílem je u žáků vzbudit zájem o Českou republiku z hlediska zeměpisného. Seznámí se s krajskými městy, s jejich znaky, polohou; budou vyhledávat a pojmenovávat řeky, pohoří, národní parky, chráněné krajinné oblasti, poznají vybrané hrady a zámky, připomenou si naše sousední státy. Hravou formou získají nové poznatky o naší zemi, případně je prohloubí a upevní.

Metody

Skupinová práce, rozhovor, pozorování, zážitkové naslouchání, sociální učení, kooperace, práce se slepou mapou, práce s odbornou literaturou, názorně-demonstrační metody, prezentace.

Pomůcky

Pastelky, psací potřeby, nástěnná slepá mapa, mapy České republiky, internet, provázky, knihy, atlasy.

Použitá literatura

BRYCH, Vladimír a Jan RENDEK. Hrady, zámky a tvrze Jihočeského kraje. Praha: Academia, 2011. Průvodce (Academia). ISBN 978-80-200-1985-1.

Školní atlas světa. Redaktor Eva KLÍMOVÁ. Praha: Kartografie, 2004. ISBN 80-7011-730-3.

VOŽENÍLEK, Vít. Národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0468-0.

Přílohy

Příloha č. 4.3.1 – Seznam krajských měst

Příloha č. 4.3.2 – Pracovní list – Slepá mapa – krajská města

Příloha č. 4.3.3 – Názvy měst

Příloha č. 4.3.4 – Pracovní list – Krajská města ČR

Příloha č. 4.3.5 – Znak krajských měst

Příloha č. 4.3.6 – Pracovní list – Řeky

Příloha č. 4.3.7 – Pracovní list – Slepá mapa – řeky

Příloha č. 4.3.8 – Názvy řek

Příloha č. 4.3.9 – Pracovní list – Názvy pohoří

Příloha č. 4.3.10 – Pracovní list – Slepá mapa – pohoří

Příloha č. 4.3.11 – Pracovní list – Pohoří

Příloha č. 4.3.12 – Názvy národních parků

Příloha č. 4.3.13 – Pracovní list – Národní parky a chráněné krajinné oblasti

Příloha č. 4.3.14 – Názvy chráněných krajinných oblastí

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Příloha č. 4.3.15 – Znak národních parků

Příloha č. 4.3.16 – Názvy hradů a zámků

Příloha č. 4.3.17 – Pracovní list – Hrad a zámek

Příloha č. 4.3.18 – Pracovní list – Sousední státy

Příloha č. 4.3.19 – Názvy sousedních států

1. a 2. hodina

Seznámení s tématem (10 minut)

Po seznámení s tématem a metodami práce se všichni dozvěděli, že po celou dobu budou pracovat v malých skupinkách, proto hned na začátku došlo k rozdělení. Vyučující vylosovala 6 kapitánů, kteří si následně zvolili další dva spolužáky do své skupinky. Samozřejmě možností, jak rozdělit žáky do trojic, je nepřeberné množství a každý vyučující má své oblíbené metody.

Skupinky následně dostaly pracovní listy, na jejichž vyplnění měly zbytek první hodiny. Součástí pracovních listů byly také příslušné slepé mapy, do kterých si zaznamenávaly úkoly.

V zadní části třídy byla rozložena velká mapa namalovaná vodovými barvami na prostěradlo a žákům byl sdělen její smysl. Každá skupina bude vypracovávat úkoly na pracovní list a zároveň zanechá různé pojmy (pohoří, řeky, krajská města, národní parky, hrad a zámek a sousední státy) na tuto velkou mapu. Je důležité, aby se všechny skupiny u velké mapy vystřídaly během první hodiny.

Druhou možností je, že místo namalované mapy si učitel může vypůjčit z kabinetu 1. či 2. stupně nástěnnou slepou mapu České republiky.

Žákům byly poskytnuty k práci publikace, mapy České republiky a měli možnost využít internet.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Skupinová práce (35 minut)

1. skupina

Skupina obdržela:

- a) pracovní list (Příloha č. 4.3.4 - Pracovní list – Krajská města ČR)
- b) seznam krajských měst (Příloha č. 4.3.1 – Seznam krajských měst)
- c) názvy měst (Příloha č. 4.3.3 – Názvy měst)
- d) znaky krajských měst (Příloha č. 4.3.5 – Znak krajských měst)
- e) slepou mapu (Příloha č. 4.3.2 - Pracovní list – Slepá mapa – krajská města)

1. skupina se zabývala krajskými městy České republiky. Měli za úkol vypracovat 7 otázek či úkolů na pracovním listě.

2. skupina

Skupina obdržela:

- a) pracovní list (Příloha č. 4.3.6 – Pracovní list – Řeky)
- b) slepou mapu (Příloha č. 4.3.7 – Pracovní list – Slepá mapa – řeky)
- c) názvy řek pro označení na velké mapě (Příloha č. 4.3.8 – Názvy řek)
- d) provázek pro vyznačení řek na velké mapě

2. skupina studovala řeky České republiky. Vypracovávala 3 úkoly a odpovídala na 2 otázky.

3. skupina

Skupina obdržela:

- a) pracovní list (Příloha č. 4.3.11 – Pracovní list – Pohoří)
- b) slepou mapu (Příloha č. 4.3.10 - Pracovní list – Slepá mapa – pohoří)
- c) názvy pohoří – pro označení na velké mapě (Příloha č. 4.3.9 – Pracovní list – Názvy pohoří)

Pohoří České republiky poznávala 3. skupina. Celkem měla 7 úkolů.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4. skupina

Skupina obdržela:

- a) pracovní list (Příloha č. 4.3.13 – Pracovní list – Národní parky a chráněné krajinné oblasti)
- b) názvy NP a některých CHKO – pro označení na velké mapě (Příloha č. 4.3.12. – Názvy národních parků)
- c) znaky NP (Příloha č. 4.3.15 – Znaky národních parků)

4. skupina poznávala národní parky a chráněné krajinné oblasti, odpovídala na 3 otázky a vypracovávala 3 úkoly.

5. skupina

Skupina obdržela:

- a) pracovní list (Příloha č. 4.3.17 – Pracovní list – Hradý a zámky)
- b) názvy hradů a zámků – pro označení na velké mapě (Příloha č. 4.3.16 – Názvy hradů a zámků)

Jihočeské hradý a zámky studovala 5. skupina. Vyznačila hradý a zámky do velké mapy a odpověděla na čtyři otázky.

6. skupina

Skupina obdržela:

- a) pracovní list (Příloha č. 4.3.18 – Pracovní list – Sousední státy)
- b) názvy sousedních států – pro označení na velké mapě (Příloha č. 4.3.19 – Názvy sousedních států)
- c) provázek pro vyznačení hranic na velké mapě

Poslední skupina se zabývala sousedními státy České republiky. Hledala základní údaje o jednotlivých zemích a zapisovala je do tabulky.

Prezentace (35 minut)

Během druhé hodiny došlo k prezentaci zjištěných znalostí. Všichni se posadili k velké mapě a poslouchali prezentaci jednotlivých skupin.

Během prezentací:

- přednesli odpovědi na otázky
- poukazovali na to, jak pracovali se slepou mapou (ať už s papírovou nebo s velkou)
- seznámili ostatní se zdroji, ze kterých čerpali informace (publikace, internet)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- seznámili spolužáky s případnými zajímavostmi, co je překvapilo
- poukázali na případné problémy/co se jim zdálo složité

V závěru hodiny jsou položeny otázky (10 minut):

Jak se vám pracovalo se slepou mapou?

Celkem dobře, bez problémů.

Nastaly nějaké problémy při vyhledávání informací?

Individuální odpovědi žáků.

Co vás při práci překvapilo?

Individuální odpovědi žáků.

Řekni, co se ti zdálo obtížné a co naopak jednoduché.

Individuální odpovědi žáků.

<http://listy.narodka.cz/icons.game/play/fd8b4539-88de-437e-822b-206d749e0042?questionId=6698adea-8eca-11ea-8f73-acde48001122>

<http://listy.narodka.cz/icons.game/play/ae6bd2fc-ed3b-48b4-8fbf-7e9ddcc5e327?questionId=3ad1d4be-8edb-11ea-8f73-acde48001122>

3.2 Odkaz našich předků (6 vyučovacích hodin)

Druhý tematický blok je rozdělen do tří podtémat s názvy České tradice, České pohádky a Česká literatura pro děti a mládež.

Tradice a zvyky se většinou spojují s venkovským prostředím. Uchovávají u lidí určité hodnoty. Můžeme je chápat jako souhrn společenských, kulturních a jiných ustálených zvyků, obyčejů a pravidel. Jsou to zachovávané myšlenky a názory přenášející se z generace na generaci.²¹ V jednotlivých ročních obdobích byl život lidí ovlivňován přírodou. Tyto změny měly vliv i na vytváření tradic a zvyků. Tímto tématem jsou připomenuty nejznámější české tradice, blíže se s některými z nich seznámí.

Téma České pohádky má za úkol přiblížit žákům některé české pohádky, jejichž prostřednictvím se učí pochopit rozdíl mezi dobrem a zlem. Jejich četbou rozvíjejí svou fantazii a představivost, mnohé vlastnosti pohádkových postav pomáhají formovat povahový charakter dítěte. Po shrnutí nejdůležitějších pohádkových znaků se pokusí napsat samostatně pohádkový příběh.

V tématu Česká literatura pro děti a mládež je cílem získat základní informace o této literatuře, poznat některé autory a díla současné české literatury, naučit žáky lépe se orientovat v žánrech literatury pro děti a mládež. Tím je podporován kladný vztah dětí k jazyku, ke čtení a literatuře, čímž se zároveň rozvíjí jejich tvořivost a fantazie. Při práci se rozvíjejí jejich schopnosti a prohloubí estetické vnímání. Práce s uměleckými literárními texty naplňuje podstatu literární gramotnosti.

Rozvíjeny jsou všechny klíčové kompetence. Klíčová kompetence k učení je rozvíjena tím, že žáci vybírají a využívají vhodné způsoby, metody a strategie, plánují, organizují a řídí pracovní činnosti. Vyhledávají a třídí informace. Uvádí věci

²¹

KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž* Praha: Academia, 2005. s. 811. ISBN 8020013512.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

do souvislostí, propojují do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí. Vyhledávají důležité informace hned z několika zdrojů a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívají v tvůrčích činnostech, jsou schopni posoudit vlastní pokrok. Žáci se nebojí zeptat, požádat o vysvětlení. Jsou schopni jednoduše popsat, co je bavilo, co se jim při práci dařilo, co nedařilo. Kompetence občanská je rozvíjena tím, že žáci respektují, ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví. Projevují pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost. Rozhodují se podle dané situace zodpovědně. Sociální a personální klíčová kompetence vede žáky ke schopnosti spolupracovat ve skupině, podílet se na vytváření pravidel práce v týmu, pozitivně ovlivňovat kvalitu společné práce. Při jednání s ostatními spolužáky upevňují dobré mezilidské vztahy, v případě potřeby poskytnou pomoc nebo o ni požádají. Vytváří si pozitivní představu o sobě samých, která podporuje sebedůvěru a samostatný rozvoj; řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhli pocitu sebeuspokojení a sebeúcty. Žáci mohou projevit dojem z uměleckého díla (beletrie, ilustrace), čímž se formuje jejich smysl pro kulturní povědomí. Klíčová kompetence komunikativní je naplněna tím, že jsou žáci vedeni k naslouchání ostatním, jsou vedeni k tomu, aby jim porozuměli, učí se na ně vhodně reagovat, zapojovat se do diskuse, obhájit svůj názor a vhodně argumentovat. Své myšlenky a názory vyjadřují v logickém sledu. Mají možnost pokládat dotazy, jsou podněcováni k diskusi. Využívají informační a komunikační prostředky a technologie. Komunikativní dovednosti využívají i ke spolupráci s ostatními. Kompetence k řešení problémů – rozpoznají problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánují způsob řešení problému a využívají k tomu vlastní úsudek a zkušenosti. Žáci jsou schopni obhájit svá rozhodnutí a jsou schopni vyhodnotit, které informace jsou pro ně důležité. Pracovní kompetence je naplněna tím, jak žáci používají bezpečně a účinně materiály, dodržují vymezená pravidla.

3.2.1 České tradice (2 vyučovací hodiny)

Forma a bližší popis realizace

Cílem tématu České tradice je připomenout žákům některé české zvyky a tradice, které jsou spojeny s naší minulostí. Všímat si proměny tradic v dnešní době, nalézt jejich současnou funkci, vzbudit v žácích zájem o české tradice a zvyklosti, na které se již v mnohých rodinách zapomíná. Žáci si prostřednictvím knihy Český rok ožíví některé básně, hádanky, pranostiky, písně a říkadla, které na naše tradice poukazují. Rozšíří si a obohatí svou slovní zásobu, protože se setkají se slovy zastaralými a zastarávajícími, která se v textech objevují. Jejich významy buď vyvodí z textu, nebo je mohou nalézt na internetu.

Metody

Výklad, myšlenková mapa, kritické myšlení, individuální práce, metoda sněhové koule, zážitkové naslouchání, sociální učení, kooperace, prezentace.

Pomůcky

Pastelky, psací potřeby, papír A4, knihy, pracovní listy, počítač s přístupem k internetu, interaktivní tabule, fixy.

Použitá literatura

PLICKA, Karel a František VOLF. Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách. Ilustroval Karel

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

SVOLINSKÝ. Praha: Odeon, 1978. Klub čtenářů (Odeon). část: 1

PLICKA, Karel a František VOLF. Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách. Ilustroval Karel SVOLINSKÝ. Praha: Odeon, 1979. Klub čtenářů (Odeon). část: 2

PLICKA, Karel a František VOLF. Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách. Ilustroval Karel SVOLINSKÝ. Praha: Odeon, 1980. Klub čtenářů (Odeon). část: 3

PLICKA, Karel a František VOLF. Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách. Ilustroval Karel SVOLINSKÝ. Praha: Odeon, 1981. Klub čtenářů (Odeon). část: 4

ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

Přílohy:

Příloha č. 4.1.4 – Kartičky s čísly

Příloha č. 4.4.1 – Pracovní list – Český rok – Jaro

Příloha č. 4.4.2 – Pracovní list – Český rok – Léto

Příloha č. 4.4.3 – Pracovní list – Český rok – Podzim

Příloha č. 4.4.4 – Pracovní list – Český rok – Zima

Příloha č. 4.4.5 – Křížovka

Příloha č. 4.4.6 – Tradice – test

1. a 2. hodina

Práce bude probíhat souvisle 2 hodiny s pětiminutovou společnou přestávkou a dále individuálními přestávkami dle potřeb žáků.

Seznámení s tématem (10 minut)

Po uvítání v učebně je žákům sděleno téma dnešních dvou hodin – České tradice.

Poté položí knihovnice žákům otázku:

Co se vám vybaví, když řeknu lidové zvyky a tradice?

Vánoce, Velikonoce, pálení čarodějnic.....

Dále je vyzve k tomu, aby sami přemýšleli a vzpomínali na to, jaké tradice se v naší zemi, v našich rodinách udržují. Každý žák dostane papír o velikosti A4, na který si zapíše to, na co si vzpomene, co se mu vybaví. Vytváří si svou myšlenkovou mapu.

Po 10 minutách si společně sdělují své nápady, odpovídají po vyzvání na otázku položenou v úvodu hodiny. Paní knihovnice zapisuje jejich nápady na tabuli. Následuje shrnutí toho, co jsou tradice, k čemu slouží, a vyjmenování některých tradic.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Společně dospějeme k významu tradic pro pocit sounáležitosti, stmelení rodiny, vědomí, že někam patříme. Některé zvyklosti a obyčeje dodržujeme, aniž víme, proč se udržují. Pod pojmem tradice, zvyky se nám většinou vybaví Vánoce, Velikonoce, vítání jara. O ostatních tradicích toho moc nevíme. Tradice a rituály nám pomáhají orientovat se ve světě. Zpřehledňují náš svět každodenní zkušeností a jsou vyjádřením domova²² – naší kultury, toho, co je nám historicky vlastní. Patří k nejvýznamnějším faktorům, které vytvářejí v člověku pocit bezpečí. Provázejí lidstvo od pradávna, opakují se.

Paní knihovnice představí žákům knihu Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách a sdělí jim nejdůležitější informace o autorovi knihy. (Národní umělec profesor Karel Plicka byl český a slovenský etnograf, folklorista, sběratel, hudebník, filmový scenárista, režisér i kameraman, fotograf, pedagog a jeden ze zakladatelů Akademie múzických umění. Věnoval se sběru lidových písní a dokumentaci lidové kultury.)

Skupinová práce (35 minut)

Pomocí kartiček s čísly (Příloha č. 4.1.4 – Kartičky s čísly) jsou vylosováni 4 vedoucí skupin. Ti poté stejným způsobem – losováním – vybírají členy skupiny. Navzájem se ve výběru střídají. Jsou tedy vytvořeny 4 skupiny po 4-5 žácích. Každá skupina obdrží jiný pracovní list – Příloha č. 4.4.1 – Pracovní list Český rok – Jaro, Příloha č. 4.4.2 – Pracovní list – Český rok – Léto, Příloha č. 4.4.3 – Pracovní list – Český rok – Podzim, Příloha č. 4.4.4 – Pracovní list – Český rok – Zima. Následně plní zadané úkoly do pracovního listu. Jelikož jsou pracovní listy poměrně obsáhlé, ve skupině dojde k jejich rozdělení a každý samostatně splní nějaký z úkolů. Nad jiným úkolem se musí domlouvat, některý úkol vyřeší např. ve dvojici. Vzájemně spolupracují, rozdělují si činnosti, domlouvají se na postupu a práci, úkoly si překontrolují. Při plnění úkolů využívají knihy, které dostaly do skupin (Plicka: Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách, 1. – 4. díl; Šottnerová – Lidové tradice), mohou jít k počítači a na internetu vyhledat informace, které z knih nevyčtou.

Paní knihovnice a paní učitelky procházejí mezi skupinami, práci dětí kontrolují, případně poradí, kde odpověď vyhledat. Jsou nápomocny ve chvíli, kdy se na ně někdo obrátí s žádostí o pomoc, radu. Na vyplnění pracovních listů je určeno 35 minut.

Poté obdrží ještě každá skupina od knihovnice křížovku. (5 minut)

(Příloha č. 4.4.5 – Křížovka), kterou mají vyluštit.

²²

WEISSOVÁ, Michaela. *Rituály a jejich význam v minulosti a v současnosti* [online]. Liberec, 2014 [cit. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/1gh7lh/>. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní. Vedoucí práce PhDr. Luďka Hrabáková, Ph.D. s. 18.

Prezentace (30 minut)

Po vyplnění pracovních listů a vyluštění křížovky následuje prezentace. Nejdříve je vyzvána skupina, která plnila úkoly k pracovnímu listu Jaro – Příloha č. 4.4.1 – Pracovní list – Český rok – Jaro, aby předstoupila před tabuli a sdělila ostatním výsledky své práce. Nečtou odpovědi na všechny otázky, ale pouze na ty, které vybírá knihovnice. Jsou to vesměs odpovědi na otázky, na které žáci většinou bez vyhledávání v příslušných knihách odpovědi neznají. Pokud ano, jen sporadicky, okrajově. V odpovědích se střídají. Po 1. skupině nastoupí ještě skupina 2., 3., 4. Všichni se tedy před tabulí vystřídají, všem je umožněno odpovědět alespoň na jednu otázku. Při prezentaci ostatní poslouchají. Jelikož je práce s tímto tématem zaujala, dávají všichni pozor a aktivně naslouchají. Tímto způsobem jsou jim představeny tradice a zvyky celého roku a dozvědí se mnoho nových informací.

Každá skupina má také možnost se po odprezentování vyjádřit k tomu, zda je práce bavila, jaké obtíže nastaly při plnění úkolů, jestli bylo obtížné úkoly splnit. Odpovídají vesměs kladně, práce je zaujala, dozvěděli se nové zajímavé informace. Líbilo se jim, jak spolupracovali, že se dokázali domluvit, práci si rozdělili.

Následuje kontrola křížovky. Ta je nevyplněná promítnuta knihovnicí na interaktivní tabuli. Ti, kteří se hlásí, postupně přicházejí k tabuli a na jednotlivé řádky doplňují odpovědi.

Hned poté je opět na interaktivní tabuli promítnut test (Příloha č. 4.4.6 – Tradice – test), kterým si všichni zopakují nově získané informace z dnešního dne. Paní knihovnice nahlas předčítá otázky testu, ti, kteří znají odpověď, se hlásí. Ten, který je vyvolán, jde k tabuli a zakroužkuje správnou odpověď.

<http://listy.narodka.cz/test/game/play/4bfc3b44-90ac-11ea-8f73-acde48001122>

V závěru hodiny proběhne shrnutí, vyhodnocení práce skupin i jednotlivců a rozloučení. (10 minut)

3.2.2 České pohádky

Forma a bližší popis realizace

Pohádka je pro dětskou duši velice důležitá. Poskytuje dítěti zábavu i poučení o něm samém a podporuje osobnostní růst.²³ Cílem tématu je připomenout a přiblížit dětem formu pohádky, formou prožitkových aktivit je seznámit s některými českými autory a jejich pohádkami, vyvodit pohádkové znaky. Použitím metody volného psaní, kterou tito žáci často a rádi využívají, chceme vzbudit radost a podpořit jejich zájem o literaturu a tvořivost.

²³

BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložil Lucie LUCKÁ. Praha: Portál, 2017. s. 15. ISBN 978-80-262-1172-3.

Metody

Brainstorming, samostatné čtení, diskuse, volné psaní, myšlenková mapa, výchova k tvořivosti.

Pomůcky

Papír A4, psací potřeby, tabule, křída, pohádkové knihy.

Použitá literatura

WERICH, Jan. Fimfárum. 8., rozš. vyd., v Albatrosu 3., rozš. vyd. Ilustroval Jiří TRNKA. Praha: Albatros, 1997. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00555-7.

KOPECKÁ, Slávka. Klasické české pohádky. Ilustroval Otakar ČEMUS. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-1798-3.

ERBEN, Karel Jaromír. Zlatá kniha pohádek. Ilustroval Helena ZMATLÍKOVÁ. Praha: Fragment, 2009. Pohádky pro předškoláky. ISBN 978-80-253-0664-2.

ČAPEK, Karel, Josef ČAPEK a Miroslav HALÍK. Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek. V Albatrosu 9. vyd. Praha: Albatros, 1997. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00518-2.

LADA, Josef a Jan VRÁNA. Nezbedné pohádky. 10. vydání v Albatrosu. V Praze: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02975-7.

ČTVRTEK, Václav a Vladimíra GEBHARTOVÁ. Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky. 7., rozš. vyd. Ilustroval Zdeněk SMETANA. Praha: Albatros, 2004. Ahoj děti - Dobrou noc. ISBN 80-00-01423-8.

SEKORA, Ondřej. Ferda cvičí mraveniště. 4. vyd. (v Olympii 2. vyd.). Praha: Olympia, 1984.

EISLEROVÁ, Jana. Nejkrásnější české pohádky. 2. vyd. Ilustroval Edita PLICKOVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2007. ISBN 978-80-253-0333-7.

HORÁK, Jiří, ed. Český Honza: lidové pohádky. 16. vyd., (V Knižním klubu 1.). Ilustroval Josef LADA. Praha: Knižní klub, 2005. ISBN 80-242-1411-3.

ERBEN, Karel Jaromír a Božena NĚMCOVÁ. Pohádky: [výbor]. 5. vyd. Ilustroval Josef LADA. V Praze: Albatros, 2009. Pokladnice Albatrosu. ISBN 978-80-00-02452-3.

KINCL, Jaromír. Rákosníček a rybník. Ilustroval Zdeněk SMETANA. Praha: Albatros, 1998. ISBN 80-00-00664-2.

KOPECKÁ, Slávka. Nejkrásnější pohádky. Ilustroval Linda NOLLOVÁ. Praha: Fragment, 2011. Pohádky pro předškoláky. ISBN 978-80-253-1125-7.

HRUBÍN, František. Špalíček veršů a pohádek. 7. vyd. Ilustroval Jiří TRNKA. Praha: Albatros, 2006. Pokladnice Albatrosu. ISBN 80-00-01652-4.

ŽÁČEK, Jiří. Hrůzostrašné pohádky pro malé strašpytlíky: pohádky ze všech koutů Evropy. Ilustroval Adolf BORN. Praha: Slovart, 2011. ISBN 978-80-7391-577-3.

ERBEN, Karel Jaromír. Pohádky. Ilustroval Cyril BOUDA. V Praze: Knižní klub, 2008. ISBN 978-80-242-2258-5.

DRDA, Jan. České pohádky. 12. vyd., 3. vyd. v Albatrosu. Ilustroval Josef LADA. Praha: Albatros, 2007. Pokladnice Albatrosu. ISBN 978-80-00-02039-6.

LADA, Josef, VRÁNA, Jan, ed. O chytré kmotře lišce. 9. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros, 2009. ISBN 978-80-00-02442-4.

ŠRUT, Pavel. Pohádky brásky Králíka. Ilustroval Jindra ČAPEK. V Praze: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1960-8.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Přílohy

Příloha č. 4.5.1 – Obrázek pro tvorbu příběhu

1. a 2. hodina

Práce bude probíhat souvisle 2 hodiny s pětiminutovou přestávkou dle potřeby žáků.

V úvodu první hodiny sdělí paní učitelka žákům dnešní téma. Jsou jím pohádky. (5 minut)

V zadní části učebny jsou na lavici rozloženy různé knihy pohádek od různých autorů. Knih je více než žáků. Po úvodní informaci jsou všichni vyzváni k tomu, aby si každý vybral z nabídky jednu knihu pohádek, našel si ve třídě místo, kde se mu líbí, a začel se do příběhu. Mohou zůstat v lavici, mohou ale také zaujmout místo na koberci v zadní části třídy.

Poté následuje samostatné tiché čtení. (20 minut)

Jelikož jsou na tuto práci zvyklí z tzv. čtenářských dílen, každý se věnuje pouze své knize a čte. Po uplynutí zadaného času jsou vyzváni k tomu, aby dočetli odstavec a vrátili se na své místo v lavici.

Každý žák sdělí ostatním jméno autora a název knihy. Mezi žáky jsou různé pohádkové knihy od autorů klasických po autory současné. Paní učitelka se zeptá, která jména autorů se při četbě žáků opakovala. Správně zaznějí jména B. Němcová, K. J. Erben a J. Lada. (5 minut)

Brainstorming (5 minut)

Následuje otázka: Jaké znaky má pohádka? Kdo se hlásí, po vyvolání odpovídá. Odpovědi jsou zaznamenávány na tabuli. (pohádkové bytosti – víla, vodník..., pohádkové postavy – král, princezna; dobro vítězí nad zlem; pohádkový začátek a konec – Za devatero horami.... Zazvonil zvonec a pohádky je konec....; opakování čísel – tzv. magická čísla – 3, 9, 12...; kouzelné předměty – hůlka, prstem plášť...)

Po shrnutí hlavních znaků pohádek je každému žákovi rozdán obrázek (Příloha č. 4.5.1) a čistý papír A4. Každý si prohlédne obrázek a vyslechne zadaný úkol: Napiš pohádkový příběh, při kterém budeš vycházet z tohoto obrázku. Použij alespoň některé z pohádkových znaků. (40 minut)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Zazní informace, že na práci mají 40 minut. Následuje samostatná práce, při níž za pomoci obrázku vytvářejí pohádkový příběh. Po uplynutí zadaného času má většina pohádku hotovou.

Dobrovolná prezentace a zhodnocení (15 minut)

Někteří předčítají svůj příběh před ostatními. Ti pozorně naslouchají a snaží se ve čteném příběhu najít pohádkové znaky. Po přečtení každého příběhu společně o těchto znacích diskutují.

V závěru hodiny proběhne zhodnocení. Každý má možnost vyjádřit se k předloženému obrázku – navrhuje, co by na něm změnil, co mu na obrázku chybělo, co naopak dle jeho názoru přebývalo. Nakonec se může vyjádřit k tomu, jak se mu psal příběh, upozorní na případná úskalí. V závěru zhodnotí průběh celé dvouhodinovky.

<http://listy.narodka.cz/test.game/play/d6116a82-90a9-11ea-8f73-acde48001122>

3.2.3 Česká literatura pro děti a mládež (2 vyučovací hodiny)

Forma a bližší popis realizace

Literatura pro děti a mládež patří do literatury určené dětskému a mladému čtenáři. Má funkci poznávací, hodnotící a vyjadřovací. Cílem je vést žáky nenásilně a zajímavě k novým poznatkům, k chápání významu slov, podněcovat jejich fantazii, rozvíjet jejich rozlišovací a usuzovací schopnosti, všteňovat jim smysl pro estetické a mravní hodnoty. Formou prožitkových aktivit chceme vzbudit v žácích zájem o literaturu, o knihy, o umění.

Metody

Brainstorming, samostatné čtení, diskuse, volné psaní, výchova k tvořivosti.

Pomůcky

Tabule, křída, čtvrtky A 3, pastelky, psací potřeby, knihy, pracovní listy.

Použitá literatura

HRNČÍŘ, Svatopluk. Karavana bratranců. Ilustroval Barbora KYŠKOVÁ. V Praze: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04319-7.

MATOCHA, Vojtěch. Prašina. Ilustroval Karel OSOHA. V Praze: Paseka, 2018. ISBN 978-80-7432-910-4.

ŽÁK, David Jan. Tromby. Ilustroval Jindra ČAPEK. V Praze: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05418-6.

FOGLAR, Jaroslav. Záhada hlavolamu. 9. samostatné vydání. Ilustroval Jiří GRUS. V Praze: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05417-9.

ŠLIK, Petr Hugo. Záhada dračího klíče. Ilustroval Petr MORKES. V Praze: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05582-4.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

POLÁČEK, Jan. Soukromý detektiv Matyld: na stopě sériového vraha. Ilustroval Tomáš KROPÁČEK. Praha: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-04031-8.

TICHÝ, František. Transport za věčnost. Ilustroval Stanislav SETINSKÝ. [Praha]: Baobab, 2017. ISBN 978-80-7515-052-3.

VONDRUŠKA, Vlastimil. Fiorella a dům ztracených duší: dobrodružství dcery dvorního alchymisty císaře Rudolfa II. Brno: MOBA, 2016. ISBN 978-80-243-7205-1.

BORŮVKOVÁ, Vendula. 1918, aneb, Jak jsem dal gól přes celé Československo. Ilustroval Vojtěch ŠEDA. Brno: Host, 2018. ISBN 978-80-7577-610-5.

DVOŘÁK, Václav. Písečníci a bludný asteroid: dobrodružný sci-fi román pro děti a mládež. Ilustroval Jakub CENKL. [Liberec]: Václav Dvořák, 2018. ISBN 978-80-2703-973-9.

DOČKALOVÁ, Bára. Tajemství Oblázkové hory. Ilustroval Petra Josefína STIBITZOVÁ. V Praze: Raketa v produkci nakladatelství Labyrint, 2018. ISBN 978-80-86803-48-7.

JANIŠOVÁ, Tereza. Erilian, město čarodějů. V Praze: XYZ, 2010. ISBN 978-80-7388-444-4.

ČECH, Pavel. Velké dobrodružství Pepíka Střechy. [Havlíčkův Brod]: Petrkov, 2012. ISBN 978-80-87595-12-1.

FOGLAR, Jaroslav. Rychlé šípy. Ilustroval Jan FISCHER. Praha: Olympia, 1998. ISBN 80-7033-530-0.

NĚMEČEK, Jaroslav a Ljuba ŠTÍPLOVÁ. Báječné příběhy Čtyřlístku: 1979-1982. Praha: Čtyřlístek, 2006. Velká kniha. ISBN 80-85389-40-1

ČERNÝ, Jiří, Jana JŮZLOVÁ a Nina RUTOVÁ. Světoví Češi: příběhy osobností, které proslavily naši zem. Ilustroval Jiří FIXL. Praha: Mladá fronta, 2015-. ISBN 978-80-204-3313-8.

SMOLÍKOVÁ, Klára. Pozor, v knihovně je kocour!: od knihy na velkomoravském opasku ke knihovnám na každém rohu. Ilustroval Vojtěch ŠEDA. Praha: Mladá fronta, 2019. ISBN 978-80-204-4910-8.

JŮZLOVÁ, Jana. Čeští cestovatelé: známé i neznámé příběhy dobrodružných výprav. Ilustroval Jiří FIXL. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4956-6.

Přílohy

Příloha č. 4.6.1 – Pracovní list – Literární žánry

Podrobně rozpracovaný obsah

1. a 2. hodina

Práce bude probíhat souvisle 2 hodiny s pětiminutovou přestávkou dle potřeby žáků.

Na začátku hodiny je žákům položeno několik otázek (5 minut):

Chodíte do knihovny?

Individuální odpovědi žáků, většinou ano.

Čtete rádi?

Odpovědi se mohou lišit – ano i ne.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Jaký druh literatury rádi čtete?

Podle čeho si vybíráte knihu, kterou budete číst?

Jak často a kde si čtete?

Je pro vás důležitá obálka knihy?

Máte nějaké oblíbené autory?

Většinou dobrodružná literatura.

Podle obrázku, podle anotace.

Odpovědi se mohou lišit.

Většinou ano.

Individuální odpovědi žáků.

Žáci reagují na otázky a postupně na ně odpovídají.

Poté je žákům sděleno téma hodiny – Literatura pro děti a mládež.

Následně si každý může vybrat z nabídky knih pro děti a mládež. Žáci jsou vyzváni paní knihovnicí k tomu, aby si knihu prohlédli, přečetli její anotaci, začetli se do první stránky knihy. Následuje rozdání pracovních listů (Příloha č. 4.6.1 – Pracovní list – Literární žánry), které žáci vyplní. Na samostatnou práci mají 5 minut.

Po uplynutí časového limitu každý žák představí stručně svým spolužákům knihu, kterou si prohlížel. Sdělí jim název knihy, autora, ilustrátora, uvedou, jaký žánr zastupuje daná kniha, kdo je hlavní hrdina, kde se děj odehrává. V případě nesprávného zařazení knihy k žánru jim paní knihovnice i paní učitelky se zařazením pomohou.

Vyjadřují se k tomu, jestli je kniha oslovila, zda si ji chtějí v budoucnu přečíst, nebo naopak – kniha jim nic neříká, nemají o ni zájem (15 minut).

Skupinová práce (35 minut)

Po třídě je rozmístěno 6 listů, na kterých je zapsáno šest literárních žánrů: fantasy + sci-fi, dobrodružná literatura, detektivka, historická literatura, komiks, naučná literatura. Každý žák si (i s knihou) stoupne na místo, k němuž jeho kniha

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

žánrově patří. Vznikne tak 6 skupin po třech žácích. Skupiny si ve třídě najdou místo, kde se jim bude dobře pracovat. Každá skupina obdržela čtvrtku A3. Jejich úkolem je vytvořit obálku knihy, vymyslet hlavní postavy a stručně je charakterizovat, napsat anotaci knihy.

Knižní obálka – na obálce často najdeme nakreslenou hlavní postavu či postavy románu, který chceme číst. Anotace je velice důležitá. Je to stručný obsah knihy.

Po uplynutí časového limitu jednotlivé skupiny představí svou práci, následuje prezentace. Celá skupina předstoupí před ostatní (před tabulí) a představí svou práci. Ukáží ostatním „svou knihu“ – přečtou její název, charakterizují hlavní postavy, přečtou anotaci knihy, ukáží obrázek.

Paní učitelka se ptá (20 minut):

Do jakého žánru spadá tato kniha? Ostatní se hlásí a odpovídají. Své odpovědi zdůvodní.

Kdo z vás by si knihu chtěl přečíst? – Přihlásí se ti, které práce spolužáků zaujala.

Tímto způsobem prezentují všechny skupiny. Některé skupiny nestihly dokreslit obrázek, proto pouze řeknou, co jim ještě schází doplnit.

Po prezentaci dojde k celkovému hodnocení dnešního tématu. (10 minut).

Všichni jsou vyzváni k tomu, aby přišli k tabuli. Paní učitelka jim řekne, aby ti, kteří byli s dnešní prací nadměru spokojeni, šli k oknům, ti, kteří byli spokojeni na 50 %, přešli na stranu dveří a ti, kterým se dnešní práce nelíbila, přešli za lavice dozadu.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Poté se každý žák může vyjádřit k tomu, jak se mu pracovalo, co se mu líbilo, co by se dalo dělat lépe a jinak.

Žáci většinou práci hodnotí kladně. Tato činnost se jim líbila, mají bohatou fantazii, rádi vymýšlejí nové věci. Žáci této třídy jsou zvyklí pracovat ve skupinách a práci si rozdělit. Dobře se znají a vědí tedy, jak si jednotlivé úkoly rozdělit: kdo dobře kreslí – vezme si za úkol nakreslit obrázky; ten, kdo má dobré vyjadřovací schopnosti, vymýšlí anotaci knihy a charakterizuje (po domluvě s ostatními) hlavní hrdiny.

Tato třída je zvyklá tímto způsobem pracovat, proto opravdu téměř každý žák řekl svůj názor.

<http://listy.narodka.cz/test.game/play/2f3ca272-90a8-11ea-8f73-acde48001122>

3.3 Na co jsme jako Češi hrdi (4 vyučovací hodiny)

Třetí tematický blok je rozdělen do dvou podtémat s názvy Česká nej... a Česká historie.

Tématem Česká nej... se snažíme v žácích vzbudit hrdost na naši vlast. Naše vlast je kulturně bohatá, najdeme zde nepřeberné množství přírodních krás, má historickou tradici i proslulé rodáky. Připomenutím krás českých zemí a činností jejich obyvatel chceme ilustrovat radost, kterou s sebou toto dědictví přináší. Nejenom slavná minulost v nás vzbuzuje pocit hrdosti. Velice důležité je, aby si žáci uvědomili, že je potřeba na odkaz našich předků nejenom navázat, ale aktivně jej dále rozvíjet.

Téma Česká historie je žákům blízké. Ve 4. a v 5. ročníku ZŠ se seznamovali s českými dějinami, poznávali významné historické události a osobnosti. Tímto tématem dojde k upevnění již získaných znalostí a obohacení o nové informace. Pomocí časové osy, která bude vytvořena, si lépe uvědomí souvislosti mezi společenskými událostmi, zařadí osobnosti do historického kontextu a získají všeobecný dějinný přehled.

Klíčové kompetence

V tomto bloku se soustředíme opět na rozvoj všech klíčových kompetencí. Klíčová kompetence k učení je rozvíjena tím, že se žáci učí historicky přemýšlet, osvojují si pomocí tvůrčích aktivních činností historické myšlení. Vyhledávají důležité informace hned z několika zdrojů a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívají v tvůrčích činnostech, jsou schopni posoudit vlastní pokrok. Žáci se nebojí zeptat, požádat o vysvětlení. Jsou schopni jednoduše popsat, co je bavilo, co se jim při práci dařilo, co nedařilo. Kompetence občanská je rozvíjena tím, že žáci respektují, ocení naše kulturní a historické dědictví. Sociální a personální klíčová kompetence vede žáky ke schopnosti spolupracovat ve skupině, rozdělit si společnou práci, aby jejich činnost byla co možná nejefektivnější. Posilují volní vlastnosti a odolnost vůči neúspěchu při samostatném řešení úkolů. Učí se pracovat s digitálními technologiemi. Žáci mohou projevit dojem z uměleckého díla (beletrie, ilustrace), čímž se formuje jejich smysl pro kulturní povědomí. Klíčová kompetence komunikativní je naplněna tím, že jsou žáci vedeni k uvážlivé komunikaci s vrstevníky i dospělými, učí se vyjadřovat a formulovat své vlastní myšlenky a zároveň naslouchají spolužákům, diskutují s nimi. Své myšlenky a názory vyjadřují v logickém sledu. Mají možnost pokládat dotazy, jsou podněcováni k diskusi. Kompetence k řešení problémů vede žáky ke kritickému vyhledávání, přiměřené analýze, volí vhodné způsoby řešení. Žáci jsou schopni obhájit svá rozhodnutí a jsou schopni vyhodnotit, které informace jsou pro ně důležité. Pracovní kompetence je naplněna tím, jak žáci používají bezpečně a účinně materiály, dodržují vymezená pravidla.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.3.1 Česká nej... (2 vyučovací hodiny)

Forma a bližší popis realizace

Cílem tématu Česká nej... je přiblížit žákům některé významné postavy naší minulosti i současnosti, přírodní i kulturní bohatství naší vlasti. Žáci aktivně vyhledají zajímavosti naší vlasti a podělí se o ně s ostatními. Učí se pracovat s informacemi, třídit je a prezentovat.

Metody

Výklad, vysvětlování, rozhovor, individuální práce, zážitkové naslouchání, sociální učení, kooperace, prezentace.

Pomůcky

Pastelky, psací potřeby, papíry A4, knihy, pracovní listy, počítač s přístupem k internetu, interaktivní tabule, fixy.

Použitá literatura

JŮZLOVÁ, Jana. Čeští cestovatelé: známé i neznámé příběhy dobrodružných výprav. Ilustroval Jiří FIXL. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4956-6.

ČERNÝ, Jiří, Jana JŮZLOVÁ a Nina RUTOVÁ. Světoví Češi: příběhy osobností, které proslavily naši zem. Ilustroval Jiří FIXL. Praha: Mladá fronta, 2015-. ISBN 978-80-204-3313-8.

ČERNÝ, Jiří, Jana JŮZLOVÁ a Nina RUTOVÁ. Světoví Češi 2: příběhy osobností, které proslavily naši zem. Ilustroval Jiří FIXL. Praha: Mladá fronta, 2015-. ISBN 978-80-204-4213-0.

VANĚČKOVÁ, Jana a Michal VANĚČEK. Co má poznat správný Čech. Ilustroval Václav RÁŽ. Praha: Bambook, 2019. ISBN 978-80-271-2090.

VANĚČEK, Michal. Co má vědět správný Čech: 111 velkých vyprávění o malé zemi. Ilustroval Václav RÁŽ. Praha: Bambook, 2017. ISBN 978-80-271-0224-2.

Česká republika: 100 nej zajímavostí. Ilustroval Martin IZÁK, ilustroval Lenka IZÁKOVÁ. Říčany: Sun, 2018. Zlatá česká kolekce. ISBN 978-80-7567-282-7.

KOCHÁNEK, Ladislav. 1000 českých NEJ- a ještě něco navíc. 4. upr. a dopl. vyd. Ilustroval František ZÁLABSKÝ. Praha: Albatros, 1996. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00446-1.

Rekordy České republiky - příroda: geografická encyklopedie. Bratislava: Mapa Slovakia, 2001. ISBN 80-8067-025-0.

MAREK, Miroslav, Luboš RAFAJ a Josef VANĚK. Česká kniha rekordů. Pelhřimov: Agentura Dobrý den, 2003. ISBN 80-239-1256-9.

MAZNÝ, Petr, Marita HALLER a Petr FLACHS. Šumavská nej--: rekordy a unikáty Šumavy a Bavorského lesa. [Plzeň]: Starý most, 2012. ISBN 978-80-87338-22-3.

MOTLOVÁ, Milada. Praha známá i neznámá: památky, události, zajímavosti, pověsti, osobnosti, přehledy. Ilustroval Jan MAGET. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN isbn80-242-1208-0.

DAVID, Petr, Petr DAVID, Petr LUDVÍK a Vladimír SOUKUP. Česko: dějiny, místopis, osobnosti, památky, příroda, umění. Praha: Knižní klub, 2018. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-6231-4.

ČORNEJ, Petr. 234 českých osobností. Ilustroval Jiřina LOCKEROVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003. ISBN 80-7200-838-2.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

KŘIŠŤANOVÁ, Dita. Osobnosti České republiky. 2. vydání. Ilustroval Martin IZÁK, ilustroval Lenka IZÁKOVÁ. Říčany: Sun, 2019. Zlatá česká kolekce. ISBN 978-80-7567-517-0.

BRYCH, Vladimír. Hrady a zámky: klenoty Čech, Moravy a Slezska. Praha: Ottovo nakladatelství, 2018. ISBN 978-80-7451-694-8.

KOCOUREK, Jaroslav. Jižní Čechy, obrazový vlastivědný průvodce. Praha: Freytag & Berndt, 2019. ISBN 978-80-7445-418-9.

Přílohy:

Příloha č. 4.7.1 – Pracovní list – Česká nej...

Příloha č. 4.7.2 – Tematické okruhy

Podrobně rozpracovaný obsah

1. a 2. hodina

Úvod (10 minut)

Práce bude probíhat souvisle 2 hodiny s pětiminutovou přestávkou dle potřeby žáků. V úvodu hodiny si po uvítání (kvůli koronavirové krizi jsme se dlouhou dobu neviděli a ani nyní se nemůžeme setkat v plném počtu žáků) zrekapitulujeme, jakými oblastmi a tématy jsme si při tomto projektu prošli, s čím jsme se seznamovali. Žáci si připomenou, že většina témat se i v minulých hodinách týkala naší vlasti.

Zazní několik otázek:

Čím se naše země může ve světě chlubit?

Přírodní památky, historické památky, výrobky, osobnosti kultury (Gott), sportu – Hašek, Jágr, Zátapek..., osobnosti z oblasti vědy....

Na co jste hrdí?

Pivo, sportovci, vynálezy... Jsme tu doma.

Jste rádi, že zde žijete? Proč?

Ano, je to naše vlast.

Paní knihovnice dětem zopakuje, že náš projekt se jmenuje: Jsme Češi a máme rádi Česko. Žijeme v České republice, máme ji rádi a chceme ji dobře poznat. Jelikož si dáváme za cíl poznat naši zemi po všech stránkách, vytvoříme si dnes sami takovou plejádu či přehled našich českých nej....

Žákům je sděleno, co je dnes čeká, jak budou pracovat a co má z jejich práce vzejít.

V košíku jsou tematické oblasti, které si žáci vylosují. Každý žák obdrží jedno téma, kterým se bude zabývat. (10 minut)

Přehled témat a doporučené literatury:

1. Významné české osobnosti – 234 českých osobností; Čeští cestovatelé

2. Přírodní zajímavosti (jeskyně, propasti, hory, národní parky) – 1000 českých nej...

3. Památky – Česko. Dějiny – Místopis – Osobnosti – Památky – Příroda – Umění

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4. **Voda (řeky, vodopády, jezera, přehrady)** – Rekordy České Republiky. Příroda.
5. **České objevy** – Světoví Češi 1
6. **Národní pochoutky (typické jídlo)** – Co má vědět správný Čech
7. **Významné stavby** – Co má poznat správný Čech
8. **Kultura** – osobnosti – Osobnosti České republiky
9. **Sport** – Světoví Češi 2; Česká kniha rekordů
10. **Zlaté české ručičky (vynálezy, výrobky)** – Česká republika – 100 nej zajímavostí pro zvědavé kluky a holky
11. **Jihočeský kraj** – Jižní Čechy, obrazový vlastivědný průvodce
12. **Šumava** – Šumavská nej
13. **Hrady a zámky** – Hrady a zámky
14. **Praha** – Praha známá i neznámá?

Samostatná práce (40 minut)

V učebně jsou připraveny knihy, které se týkají tohoto tématu. Úkolem každého žáka je vypsát z knih pět informací, které na dané téma v knihách nalezne. Text pak může doplnit také ilustrací. Ze všech uvedených prací vznikne naše vlastní kniha českých nej..., kterou si můžeme následně i vytisknout a svázat. Po uplynutí zadaného časového limitu by měl být s prací každý hotov a představí ji ostatním.

Žáci si dle vylosovaných témat rozeberou knihy, které si prohlíží za účelem výběru pěti zajímavostí. Při ruce mají list papíru, na který si zaznamenávají to, co je zaujalo. Paní učitelky i paní knihovnice jsou jim nápomocny při výběru knih a jsou připraveny poradit a pomoci.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Na samostatnou práci je určeno cca 40 minut. Žáci si nejprve na list papíru vypíší to, co je oslovilo, následně tyto poznámky překontrolují a srovnají, uzpůsobí čistopisu. Ve chvíli, kdy mají poznámky přepsané, mohou je doplnit obrázkem.

Při přepisování na čistopis je důležité, aby nezapomněli na to, že „kniha“ bude svázána pomocí kroužkové vazby, a musí tedy začít psát z levé strany 4 centimetry od okraje.

Ve chvíli, kdy jsou žáci s prací hotovi, následuje prezentace.

Prezentace (15 minut)

K tabuli přistupují jednotlivě a představí ostatním spolužákům svou stránku knihy. Přečtou jim, co zajímavého vybrali z oblasti, kterou zpracovávali, a ukáží ilustrace. Každý žák je za svůj výkon odměněn od ostatních potleskem.

Po prezentaci, která trvá cca 15 minut, jsou žákům rozdány pracovní listy (Příloha č. 4.7.1 – Pracovní list – Česká nej...). Každý vybere správnou odpověď z deseti otázek a označí ji. Následně je tentýž pracovní list promítnut na interaktivní tabuli a společně vyplněn. Vždy je vybrán jeden ze žáků, který se hlásí, ten přijde k tabuli a označí správnou odpověď. Ostatní si kontrolují své pracovní listy a zjišťují, zda odpovídali správně.

<http://listy.narodka.cz/test.game/play/1bf78ed0-9048-11ea-8f73-acde48001122>

V závěru dvouhodinovky jsou žákům položeny otázky. (10 minut)

Jak se vám dnes pracovalo?

Individuální odpovědi žáků.

Co se vám dařilo?

Individuální odpovědi žáků.

Bavila vás dnešní práce?

Žáci většinou odpovídají, že je práce na tvorbě „knihy“ bavila, líbily se jim knihy, ze kterých čerpali, vesměs hodnotí tuto tvůrčí práci kladně.

Co byste udělali jinak?

Obtíže někteří viděli v tom, že se jim některé informace těžko hledaly, ale s dopomocí paní učitelek nebo paní knihovnice, které jim poradily, vše zvládli. Velmi kladně hodnotí konkrétně samostatnou práci.

Zhodnocení a rozloučení (5 minut)

3.3.2 Česká historie (2 vyučovací hodiny)

Forma a bližší popis realizace

Cílem tématu Česká historie je upevnit již získané znalosti z nižších ročníků a získat rozšiřující a nové informace. Pomocí časové osy, kterou společně vytvoříme, by si žáci měli utřídit souvislosti mezi společenskými událostmi, zařadit osobnosti do historického kontextu a získat všeobecný dějinný přehled.

Metody

Samostatná práce, kritické myšlení, zážitkové naslouchání, sociální učení, prezentace, výchova k tvořivosti.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Pomůcky

Časová osa, pastelky, psací potřeby, knihy, pracovní listy, počítač s přístupem k internetu, interaktivní tabule, fixy.

Použitá literatura

HARNA, Josef. Obrazy ze starších českých dějin: člověk a jeho svět : lidé a čas : vlastivěda. Vyd. 4. Ilustroval Jiří PETRÁČEK. Všeň: Alter, 2011. ISBN 978-80-7245-228-6.

BINKOVÁ, Adriena, Daniela BURIÁNKOVÁ, Jan KAMRLA, Gabriela KOMŮRKOVÁ, Lenka SAKAŘOVÁ, Jana SOCHOROVÁ a Irena ŠLAHŮNKOVÁ. Hravá vlastivěda 5. 3. vydání. Praha: Taktik International, 2016. ISBN 978-80-7563-033-9.

VICENÍKOVÁ, Martina, Lenka SAKAŘOVÁ, Zuzana ŠVIHLOVÁ, et al. Hravá vlastivěda 5: Česká republika a Evropa : v souladu s RVP. Praha: Taktik International, [2014]-2019. ISBN 978-80-7563.

KLUČINA, Petr. České země za Jiřího z Poděbrad a Jagellonců. Ilustroval Jiří PETRÁČEK. Praha: Albatros, 1994. Dějiny v obrazech. ISBN 80-00-00104-7.

KUBŮ, Naděžda. České země v době renesance. Ilustroval Michal KUDĚLKA. Praha: Albatros, 1994. Dějiny v obrazech. ISBN 80-00-00108-x.

ČAPKA, František. Obrazy z novějších českých dějin: člověk a jeho svět : lidé a čas : vlastivěda. Vyd. 4. Ilustroval Jan MAGET. Všeň: Alter, 2010. ISBN 978-80-7245-229-.

LNĚNIČKOVÁ, Jitka. České země v době osvícenství. Ilustroval Jan MAGET. Praha: Albatros, 1995. Dějiny v obrazech. ISBN 80-00-00233-7.

SCHWABIKOVÁ, Kateřina. Cesty dětí do staletí, aneb, Jak Běla a Kuba poznávali naši historii. Ilustroval Barbora BRŮNOVÁ. Praha: Slovart, c2013. ISBN 978-80-7391-749-4.

SCHWABIKOVÁ, Kateřina. Cesty dětí do staletí 2, aneb, Jak Běla a Kuba putovali za našimi panovníky. Ilustroval Barbora BRŮNOVÁ. Praha: Slovart, [2015]. ISBN 978-80-7391-166-9.

SCHWABIKOVÁ, Kateřina. Cesty dětí do staletí 3, aneb, Běla a Kuba v době naší první republiky. Ilustroval Barbora BRŮNOVÁ. Praha: Slovart, [2018]. ISBN 978-80-7529-549-1.

ČORNEJ, Petr. Panovníci českých zemí. 4. vyd. Ilustroval Pavel MAJOR, ilustroval Jiřina LOCKEROVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003. Odkaz (Fragment). ISBN 80-7200-811-0.

MANDELOVÁ, Helena. Na úsvitu českých dějin. Ilustroval Lubomír ANLAUF. Praha: Albatros, 1993. Dějiny v obrazech. ISBN 80-00-00384-8.

Přílohy:

Příloha č. 4.8.1 – obrázek Cyril a Metoděj

Příloha č. 4.8.2 – obrázek Svatý Václav

Příloha č. 4.8.3 – obrázek Oldřich a Božena

Příloha č. 4.8.4 – obrázek kancionál

Příloha č. 4.8.5 – obrázek Přemysl Otakar II.

Příloha č. 4.8.6 – obrázek Karel IV.

Příloha č. 4.8.7 – obrázek Jan Hus

Příloha č. 4.8.8 – obrázek Jan Žižka

Příloha č. 4.8.9 – obrázek Rudolf II.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Příloha č. 4.8.10 – obrázek J. A. Komenský
Příloha č. 4.8.11 – obrázek Marie Terezie
Příloha č. 4.8.12 – obrázek Josef II.
Příloha č. 4.8.13 – obrázek František Josef I.
Příloha č. 4.8.14 – obrázek T. G. Masaryk
Příloha č. 4.8.15 – Pracovní list k 9. století
Příloha č. 4.8.16 – Pracovní list k 10. století
Příloha č. 4.8.17 – Pracovní list k 11. století
Příloha č. 4.8.18 – Pracovní list k 12. století
Příloha č. 4.8.19 – Pracovní list ke 13. století
Příloha č. 4.8.20 – Pracovní list ke 14. století
Příloha č. 4.8.21 – Pracovní list k 15. století
Příloha č. 4.8.22 – Pracovní list k 16. století
Příloha č. 4.8.23 – Pracovní list k 17. století
Příloha č. 4.8.24 – Pracovní list k 18. století
Příloha č. 4.8.25 – Pracovní list k 19. století
Příloha č. 4.8.26 – Pracovní list ke 20. století
Příloha č. 4.8.27 – Pracovní list – Historie – test

Podrobně rozpracovaný obsah

1. a 2. hodina

V úvodu hodiny žáky seznámíme s tématem našeho posledního setkání. Tím je česká historie. Opět se jedná o dvouhodinovku s pětiminutovou přestávkou dle potřeb žáků. (5 minut)

Dnešního programu se zúčastnilo pouze 12 žáků. Důvodem je nařízení MŠMT, kvůli němuž nesmí být pohromadě skupiny žáků o počtu vyšším než 15, a dobrovolná školní docházka.

Na tabuli je připravena časová osa, která začíná 9. stoletím a končí stoletím 20. Ke každému století je přiřazen většinou obrázek nějaké významné osobnosti, pouze v jednom případě se jedná o obrázek zdobného písma kancionálu.

9. století – Cyril a Metoděj

10. století – Svatý Václav

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- 11. století – Oldřich a Božena
- 12. století – list z kancionálu
- 13. století – Přemysl Otakar II.
- 14. století – Karel IV.
- 15. století – Jan Hus a Jan Žižka
- 16. století – Rudolf II.
- 17. století – J. A. Komenský
- 18. století – Marie Terezie a Josef II.
- 19. století – František Josef I.
- 20. století – T. G. Masaryk

Ke každému století jsou vytvořeny otázky a úkoly. Ty jsou formou listů připevněny pod obrázky suchými zipy, aby je bylo možné po vyplnění opět na časovou osu připnout.

Rozdělení úkolů (5 minut)

Žáci si tentokrát úkoly nelosují, ale dostanou je formou hry. Se zavřenýma očima jdou pomalu jednotlivě podél časové osy. Paní učitelka řekne v určitý moment slovo STOP. U jakého století se zrovna žák nachází, ten úkol získává. K některému století jsou vytvořeny úkoly dva, k jinému pouze jeden.

(Jde o to, aby učitel znal dobře své žáky a přidělil jim tedy takový úkol, který žáka zaujme, bude ho schopen dobře zodpovědět, vyplnit. Tato metoda přidělení úkolu je vybrána proto, že paní učitelka ví, jaké schopnosti a dovednosti její žáci mají. Žáci mají ovšem ten dojem, že vše je v rukou náhody.)

Rozdělení úkolů by bylo možné ovšem i pomocí jiného klíče. Např. losováním jednotlivých úkolů žáky či učitelem, nebo výběrem žáků podle toho, co je zajímavá.

Ve chvíli, kdy jsou úkoly přiděleny jednotlivcům, začíná vlastní práce. Ve třídě je několik knih, které se týkají daného tématu. Paní knihovnice i paní učitelky pomohou žákům s výběrem vhodné literatury, díky níž budou některé úkoly plnit.

Individuální práce (40 minut)

Na individuální práci si vyčleníme 40 minut. Po tuto dobu žáci vyhledávají informace, které potřebují, v knihách, ale i v učebnicích 4. a 5. ročníku. Některé úkoly jsou pro ně snadné, vystačí si s již známými informacemi, své znalosti si tedy pouze ověřují. Ke splnění obtížnějších úkolů hledají správné odpovědi v již zmíněné literatuře. Úkoly jsou zadány tak,

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

že téměř každý žák odpovídá na nějaké otázky, zároveň ale např. vybarvuje obrázek nebo překresluje podle vzorového obrázku.

Ten, kdo byl s úkolem brzy hotov, měl možnost vybrat si další práci dle nabídky. (Tato možnost vznikla proto, že jsme původně počítali s větším počtem žáků. Pokud bude naopak ve skupině větší počet žáků, lze vypracovávat jednotlivé úkoly např. ve dvojicích).

Po splnění všech úkolů, do kterých se žáci s chutí pustili, následuje prezentace. (20 minut).

Každý žák přistoupí k časové ose, ostatním přečte otázky i své odpovědi. Spolužáci mu naslouchají, v případě potřeby jeho odpovědi doplňují. Pokud plnil nějaký výtvarný úkol, ukáže jej. Svůj pracovní list potom připevní pod patřičné století a obrázek.

Tím, že každý žák prezentuje před ostatními, kteří ho poslouchají, si všichni zopakují své znalosti z oblasti české historie.

Po skončení prezentace jsou na interaktivní tabuli promítnuty souhrnné otázky z české historie. (5 minut).

<http://listy.narodka.cz/test.game/play/e20de224-90a5-11ea-8f73-acde48001122>

Ten žák, který chce odpovídat, se přihlásí, přijde k tabuli a označí správnou odpověď. Ostatní jej kontrolují.

Následuje zhodnocení. (5 minut) Dozadu jdou ti žáci, kteří byli s dnešním tématem a s prací zcela spokojeni, do středu třídy

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

ti, kteří mají nějaké menší výhrady (2 žáci), dopředu ti, kterým se dnešní práce nelíbila (v této části místnosti nikdo není). Výhradou bylo sdělení, že raději pracují ve skupině.

Ve zbývajícím čase (10 minut) si připomeneme všechna témata, kterými jsme se během projektu zabývali. Vyjmenujeme si je společně. Začne paní učitelka a vyzve žáky k tomu, aby si vzpomněli na uplynulé hodiny. Celkem bez problému žáci společně vyjmenují všech osm témat.

Jsou položeny otázky:

Které téma vás nejvíce zaujalo?

Co se vám nejvíce líbilo?

Jaké dovednosti jste během tohoto projektu získali?

Co jste se o sobě dozvěděli?

Většina odpovědí zní Literatura pro mládež.

Poznávání nových věcí zábavnou formou.

Naučila jsem se spolupracovat se spolužáky, se kterými jsem se dříve moc nebavila. Naučila jsem se pracovat v týmu. Zjistil jsem, že raději pracuji sám. Práci si ohlídám a nemusím nikoho pobízet. Uvědomil jsem si, že mi vyhovuje nejlépe práce ve dvojici. Získala jsem nové kamarády ve chvíli, kdy jsem je blíže poznala.

Na závěr hodiny se všichni rozloučí.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY